

BERBANG

KOVARA FEDERASYONA KOMELÊN KURDISTANÊ LI SWÊD

BERBANG

Kurdisk tidskrift, utges av Kurdiska Riksförbundet. Ansvarig utgivare och Redaktör: A. Tigris
Layout och sättning : Cotkar och Gundi.

ADRESS

Kurdiska Riksförbundet Rissneled
ed 55, NB
172 44 Sundbyberg/ Sweden

Prenumeration: Medlemmar 50 kr.
/ år övriga 100 kr/ år
Postgiro: 643880-8

BERPÎRSIYAR :

A. TÎGRÎS

REDAKSIYON :

BAVÊ NAZÊ

S. QEREC DAX

C. ŞERO

BRÎNDAR

ADÎL DURAN

PERGALA RÛPELAN

COTKAR Û GUNDÎ

BERBANG

Kovara kurdi, xwedi: Federasyona
Kemelên Kurdistanê li Swêdê
Biha: 5 kronê swêdê
Abone: sal 50 kron

NAVNÎŞAN

Berbang, Rissneleden 55 NB
172 44 Sundbyberg/ Sweden
Postgiro: 64 38 80-8

Författares Bokmaskin, Stockholm 1986

naverok

1 - RAPORA KOMIŞYONÊ	3-4
Komita Koordine	
2 - DAXUYANIYA FEDERASYONÊ	5
Federasyon	
3 - DOSTANIYA TARÎ Û RONÎ	6-7
C. Şero	
4 - KONGRA ÇIL ZIMAN	8-9-10
J. REXNEGIR	
5 - ŞOREŞA OKTOBIRÊ	10-11
S. QEREC DAX	
6 - HESEN HIŞYAR JÎ KOÇ KIR	12-13
M. Ferzende Baran	
7 - JINA LEHENG	14-15
Lokman Polat	
8 - REWŞ Û TEKOŞÎNA I. BEŞIKÇI	16-17
Şefik Dundar	
9 - WESYETNAMA MELE HESEN HIŞYAR	18-19
10 - ÇEND NAME Û PÎROZNAME	20-21
11 - JI " MÎRKUT " RE MÎKUTEK	22
12 - MIN HÎN XATIR JI WELAT NE XWESTIYE	22
Şero İbo	
13 - MIZGÎNIYEK	23

RAPORA KOMİSYONÊ

DI CIVÎNA KOMÎTA NÛNERAN DE BIRYARA
AVAKIRINA KOMELÊN LI BELEDIYAN HAT PEJRANDIN

LI SER BANGA KOMÎTA KOORDÎNE, DI ROJA 09. 11. 1985 AN DE LI BAJARÊ STOCKHOLMÊ LI XANIYÊ ABF KOMÎTA KARGER A FEDERASYONA KOMELÊN KURDISTANÊ LI SWÊDÊ, KOMÎTA NÛNERÊN KOME- LÊN ENDAMÊN FEDERASYONÊ, KOMÎTA KOORDÎNE BI XWE, NÛNERÊN HINEK KOMELE Û KOMİTEYÊN NÛ Û HINEK KESÊN MÊVAN BEŞDARÊ CIVINÊ BÛN.

WEK TÊ BIRA XWENDEVANÊN ME, KONGRA FEDERASYONÊ YA AWERTE, BIRYARA AVAKIRINA KO- MELÊN LI BELEDIYAN DA BÛ. JI BO PÊKANÎNA KOMELÊN LI BELEDIYAN KONGRÊ, JI BIL KOMÎTA KAR- GER A FEDERASYONÊ, KOMİTEKE KOORDÎNE HILBIJARTIBÛ. KONGRÊ, KARÛBARÊN AVAKIRINA KOMELÊN LI BELEDIYAN DA BÛ WÊ KOMÎTA HA. LI GOR BIRYARA KONGRÊ, KOMÎTA KOORDÎNE, DÊ XEBATA XWE DI DU (2) GEHÎNEKAN DE PÊK BANÎYA. KOMÎTA KOORDÎNE, DÊ DI GEHÎNEKA YEKEMÎN DE JI BO AVAKIRINA KOMELÊN LI BELEDIYAN LÊKOLÎN - LÊGERÎN ÇÊBIKIRA. EV XEBATA KOMÎTA KOORDÎNE DÊ 4 MEH BAJOTA. PIŞTÎ 4 ÇAR MEHAN DÊ KOMÎTA KOORDÎNE, DIVÊ DI DERHE- QÊ VÊ LÊKOLÎN-LÊGERÎNA HA DE RAPOREK RABERÊ KOMÎTA NÛNERAN Û YA KARGER A FEDERAS- YONÊ BIKIRA. LI GOR BIRYARA KONGRA AWERTE, DIVÊ RAPORA KOMÎTA KOORDÎNE JI BO AVAKI- RINA KOMELÊN LI BELEDIYAN POZİTİF BE. PÊWİST E, KU BI KÊMASÎ LI 7 BELEDIYAN MERCÊN AVA- KIRINA KOMELÊN BELEDIYAN HEBIN. LI GOR RAPORA KOMÎTA KOORDÎNE GER MERCÊN AVAKIRINA KOMELÊN LI BELEDIYAN TUNE BE AN JI JAR BE, PÊWİST E, KU KOMÎTA KOORDÎNE XWE DI CIVÎNA NÛNERAN DE BELAV BIKE. DÊ EW ÇAX FEDERASYON LI GOR SISTEMA BERÊ BÊT DOMANDIN. EV CIVÎ- NA HA JI BO VÊ YEKÊ BÛ. ÇAR MEHÊN KOMÎTA KOORDÎNE TJE BIBÛ Û DIVÊ BIRYARA KONGRÊ BI CÎ BIHATA.

DI VÊ CIVÎNA HA YA GIRÎNG DE KOMÎTA KOORDÎNE, RAPORA XWE YA XEBATÊ PÊŞKÊŞÎ KOMÎTA NÛNERAN Û YA FEDERASYONÊ KIR. RAPORA KOMİTÊ YA XEBATÊ GELEK POZİTİF BÛ. JI DERÊ NÛ- NERÊN KOM-KAR LI SWÊD, HEMÛ NÛNERÊN KOMELÊN DIN YÊN ENDAM RAPORA KOMÎTA KOORDÎNE POZİTİF DITIN Û LI GEL BIRYARA KONGRÊ YA KU DI DERHEQÊ AVAKIRINA KOMELÊN KU LI BELEDI- YAN BÊN PÊK ANÎN DE DENGÊN XWE DAN. Û HERWIHA BIRYARA AVAKIRINA KOMELÊN LI BELEDIYAN JI TEORIYÊ DERBASÎ PRATIGÊ BÛ.

KOMÎTA KOORDÎNE JI BO KOMELÊN LI BELEDIYAN TESLEXA DESTÛREKE PÊŞKÊŞÎ CIVINÊ KIR. LI SER DESTÛRÊ RABERIZIN HAT KIRIN. NÛNERÊN KOMELAN Û BEŞDARVANAN LI SER DESTÛRÊ DITI- NÊN XWE DIYAR KIRIN Û PÊŞNIYARIYÊN XWE GOTIN.

KOMÎTA KOORDÎNE LI GOR BIRYARA KONGRA AWERTE DEST BI XEBATA XWE YA GEHÎNEKA DUYE- MÎN KIR. JI VIR ŞÛN VE DÊ KOMÎTA KOORDÎNE, JI BO AVAKIRINA KOMELÊN LI BELEDIYAN CIVINAN PÊK BÎNE Û KOMİTEYÊN AMEDEKAR LI DAR BIXE Û DEST BI KARÛBARÊN KONGRA KOMELÊN LI BELE- DIYAN BIKE. HETA MEHA SIBATE 1986 AN PÊWİST E, BI KÊMASÎ LI 7 BELEDIYAN KOMELE BÊN AVA- KIRIN. Û EV KOMELÊN LI BELEDIYAN BI NÛNERÊN XWE VE BEŞDARÊ KONGA FEDERASYONÊ BIBIN. KOMÎTA KOORDÎNE JI NIHA VE DEST BI CIVÎN Û XEBATA AVAKIRINA KOMELÊN LI BELEDIYAN KIRI- YE.

EW RAPORA KU KOMÎTA KOORDÎNE JI BO AVAKIRINA KOMELÊN LI BELEDIYAN PÊK ANÎ BÛ Û RABÊ- RÊ KOMÎTA NÛNERAN Û YA FEDERASYONÊ KIRI BÛ, EM LI JÊR RABERÊ WE XWENDEVANAN JI DIKIN.

Federasyona Komelên Kurdistanê Li Swêd di kongra xwe a awertade 15-16.6.1985, biryar girt, wekî rêxistinîya Federasyonê a nû bigûhêre û di beledi- yên ku kurd têde dijîn, komelên kur- da awa bike ji bo bingehiya Federas- yonê. Ji bo ve karê jî komisyonêk jî penc (5) kesan hate hilbijartin. Divabû Komisyon biryara Federasyonê a jêrîn bi cî bîne..

BIRYAR

1. Komisyon jî penc (5) kesan pêktê.
2. Komisyon jî bo Federasyonê û jî bo

komelên belediyên destûrê hazir dike.
3. Komisyon piştî çar (4) mehan rapo- rekî pêşkêşî Komîta Kargêr û Komîta nûneran dike. Piştî wê civinê di nav çar mehanda (hetan meha Sibate) avakiri- na komelên belediyên çêkirina kong- rê wan û endambûna wan ya Federas- yonê diçêde. Kongra Federasyonê ya salewextî di dawîya meha Sibate tê çêkirin.

4. Kongre bi van endamên vê kongrê ya îstîsnaî vedibe. Li piştî vebûna kong- rê, domandina kongrê devrî nûnerên

endamên komelên belediyên dibe.

5. Ew nûnerên îro endamên vê kongra îstîsnaî, dikarin bibin nûnerên kome- lên belediyên jî û di kongra Federasyo- nêde beşdar bibin. Bes piştî endambû- na komelên belediyên, nûnerîya wan û endametiya komela wan yê kevn otomatîkmen dikeve.

6. Ji bona ku Federasyon derbasî sistê- ma belediyên bibe, divê bi kêmasî li heft (7) belediyên komele bêne avaki- rin. Dema avakirina komelên beledi- yan bi sernekeve, domandina xebata

wan yan jî belavkirina Komisyone, biryan di civîna Komîta Kargêr û Komîta Nûnerande tê girtin.

Piştî hîlbijartina Komisyone, em endamên Komisyone civîyan û me programaxwe a xebatê çêkir û dest bi karê xwe kir.

Di destpêka karê xwede me civinêk bi Federasyona Yewnanire çêkir, ji bo ku karibin ji tecrubên wan istifade bikin. Piştî civîna bi Federasyona Yewnanire, me ew prensibên wan tasvîp kir û ji xwede kir prensib.

-Yek belediye, yek komele. (Belediya Stockholmê îstîsna)

-Yek kes, endamê di komelekide ku endamê Federasyonêye.

-Di her komelekide seksiyonek ji bo jinan û seksiyonek ji bo ciwanan.

-Di her komelekide û di Federasyonêde komîtên xebatê ji bo karên cure-cure, wekî komîta çandî, komisyona multeciyan û hwd.

-Ger di komelekide problêm derkeve, Federasyon li wê komelêde civineki bi endamên komelêre pêkîfne û ji bo hal-kirina problêmê biryar digre.

Piştî civîna bi Federasyona Yewnanire xebata me gora xalên jêrîn domkir.

1. Civin li Uppsala :

Civîna me yekemîn li Uppsala çêbû. Li Uppsala du komele hebûn. Komîta pişt-giriya Gelê Kurd û Gelê Tirk û Komela Demokratên Kurd. Me herdu komele jî gazî civineki kir û derbarê biryar û xabata Komisyone civin agahdar kir herdu komalan jî dîtînen xwe bi awakî postîv nişan dan û dawî civin biryar girtin wekî herdu komele bînen cem hev û komisyonekî saz bikin bo yekbûna herdu komelan. Piştî Civîna me, herdu komelan bi belavokekî diyar kirin wekî hatine cem hev, biryara yekbûnê girtin û ji bo karê Federasyonê amedene.

Li Uppsala ji hazari (1000) bêtir kurd dijn. Endamên herdu komelan bi hev re ji sedî (100) bêtirin.

2. Civin li belediya Järfalla:

Li Belediye Järfalla komeleke nû saz bû. Me bi komîta kargêrî komelêre civinek pêk anî. Li Järfalla jimara kurda kêmin, dora deh-panzde malbetine. Dora sih (30) endamên wekî di kar û barê Federasyonêde amedene.

3. Civin li belediya Botkyrka

Li belediya Botkyrka berê komelek hebû û endamê Federasyonê bû. Di belediya Botkyrkade dora pênsed-şesed malbatên kurd hene. Dora sed (100) endamên komelê hene. Me bi Komîta Kargêrî Komela kurd li Botkyrkare civinêk pêk anî. Di civinêde me derbarê biryara Federasyonê informasyon da, hevalên K.K. derbarê karê wan informasyon dan me û diyar kirin wekî biryara Federasyonê qebûl dikin û di kar û barê Federasyonêde amedene.

4. Civin li Eskilstuna :

Li bajarê Eskilstuna dora sed (100) kurd dijn. Li wê bajarê tu komelên

kurd tune. Me, wek komisyon kurdên li bajarê Eskilstuna gazî civineki kir. Di civinêde panzdeh (15) kes beşdar bûn. Me civin derheqê biryara Federasyonê agahdar kir û bersivên pirsên havalan da. Piştî civinê komisyonek ji penc (5) kesan saz bû ji bo karê sazkirin komelekî. Civinê biryar girt wekî kongra komela ku wê saz bike, divê biryar bide derheqê endambûna komelê di Federasyonêde.

5. Civin li Stockholmê :

Li bajarê Stockholmê gelek komelên kurd hene. Komisyona me ew komelên ku endamê Federasyonêne, gazî civineki kir û di civinêde derbarê xebata komisyone de informasyon da. Komelên hemûyan dîtina xwe bi awakî postîv diyarkirin û hîn pêşniyar jî dane komisyone. Dawî civinê biryar hate girtin, wekî di belediya Stockholmêde du(2) komele pêvîstin. Yek li bakûrê Stockholmê û yek jî li navça Stockholmê. Kurdên ku di cenûbê Stockholmê dijn, divê di komela navça Stockholmêde bibin endam.

6. Civin li Göteborg :

Li Göteborgê du komelên kurd hene Komela Kulturî Kurd li Göteborg û Komela Kulturî Kurdistan li Göteborg. Komela Kulturî Kurd endamê Federasyonêye. Me herdu komele jî gazî civineki kir. Di civinêde me derbarê biryara Federasyonê informasyon da û pirsên hevalan besivkir. Di dawiyê civinêde ew biryarên prensibî hatin girtin, wekî her komelek bi endamên xweve civineki pêk bîne û biryarekî derheqê pêşniyara Federasyonê û yekbûna herdu komalan bigre. Dûra kongra ku wê pêk bê, ji bo endam bûna di Federasyonêde biryar bigre.

Li Göteborgê dora hezarpêncsed (1500) kurd dijn.

7. Civin li Belediye Nacka :

Li Belediye Nacka berêde komelek hebû û endamê Federasyonê bû. Lê gelek ji endamên komelê dervê Nacka dijn. Li Nacka dora bist (20) malbatên kurd hene. Me kurdên li Nacka gazî civineki kir. Di civinêde derbarê xebata Komisyone me informasyon da û pirsên hevalan bersivkir. Dawî civinê komisyonek ji sê (3) kesan hate hîlbijartin, ji bo amedekirina komelekî nû. Hevalên tevî civinê bûyi dîtina xwe li ser pêşniyara Federasyonê bi awakî postîv diyar kirin.

8. Danûstandin bi Karlstadre :

Gora programa me a xebatê, gerek me li Karlstad jî civinek çêbikira. Lê me ew civin nikari çêbikin. Ji ber ku gava me xwest em biçin Karlstad ji bo civineki, hevalên li Karlstad nikaribûn di civinêde amede bibin, civineki wan li Stockholmê hebû. Em bi xwe jî çûbûn Göteborgê.

Komelek berê li Karlstad heye û endamê Federasyonêye. Ewana di danûstandina mede diyarkirin, wekî di rêxistinîyara Federasyonê a nû de amedene. Dervayê van bajar û belediyande, ku

me civin lê çekirin, di gelek belediye û bajarên dinde jî kurd bi jimarên mezîn dijn. Lê wextê me çênebû ku em li hemû bajar û belediyên civînan çêbikin. Ev kara wê piştî kongra Federasyonê ji dom bike. Di hin belediyên doralî Stockholmêde jî me wek komisyon, şert nedîtin ku em civîna çêbikin û însiyatîva sazkirina komelan bîstînin. Me ev kara jî hişte pêşiya me.

Civin bi Sivre :

Komisyona me civinêk jî bi Daira Muhacirare çêkir. Me D.M. derheqê biryara Federasyonê agahdar kir. Bersiva pirsên wan da. D.M. razîbûna xwe bi biryara Federasyonê nişan da û diyar kir wekî amedene bo alikari bi her awayî. Me muracatek ji bo vê xebatê wek projeksi li cem wan kir. Wana soz dan ku alikariya aborî bidin me ji bo meşandina vê projeyê.

Gora biryara Federasyonê diva bû Komisyone destûrek ji bo komelên belediyên û yek jî ji bo Federasyonê hazir bikira. Me ew herdu destûr ji hazir kir û pêşkêşî Komîta Kargêr û Komîta Nûneran dikin.

AGAHDARIYEK
LI BELEDIYA STOCKHOLMÊ
DU KOMELÊN KURD HATIN AVAKIRIN

Di roja 23.11.1985 an de li navendiya bajarê Stockholmê û di roja 24.11.1985 an de jî, li taxa Spangayê ji bo avakirina komelên li belediyên du civin çêbûn. Di herdu civînan de jî, gelek rûniştvanên kurd yê ku li wan taxan dijin beşdar bûn. Di civinê de rewşa rûniştvanên wan taxan di çav de hat derbaskirin û di wê babetêde raberzin vebû. Ji bo herdu taxan jî, komiteyên amadekarên komelên li belediyên hatin hîlbijartin.

Komiteyên amadekar karûbar di nav xwe de beşkirin û bernamêyên xebatê çêkirin. Komiteyên amadekar di ci de dest bi nivîsandina endaman û endametiye kirin.

Li gor agahdariyan, dê komîtên amadekar di demeke gelek kurt de nivîsandina endam û endametiya bigîhîşîne armançekê.

Kurdên ku di belediyên cînarde rûdin, li kêderê komela kurd tune, divê komela ku nêzîkî belediya wan de bibin endam.

Civîna avakirina komela kurd li Stockholmê wê di roja 4.1.1986'ade li Brygghuset, Nortullsg 12 T-Odenplande, seet 12.00 çêbibe. Ew kurdên ku dixwazin bibin endam, divê heta 29.12.1985'a li cem Komisyone muracate amadekiyê bikin.

Civîna avakirina Komela Kurd li Spanga' jî wê di roja 5.1.1986'ade, li Kista Tråff seet 12.00'de çêdibe. Ew kesên ku dixwazin bibin endam, dikarin heta roja 29.12.1985'a muracate xwe li cem komisyone bikin.

Li bajarên din jî karûbarên avakirina komelên li belediyên bi şewekî aktîf û pozîtîf dom dike.

KOMİTA KOORDİNE

DAXUYANIYA FEDERASYONÊ

XWENDEVANÊN BIRÊZ!

DI ROJA 2.11.1985 'AN DE LI BAJARÊ STOCKHOLMÊ DÎ ŞEVA PARTIYEKÎ KURD DE KURDEKÎ BÎNAVÊ ÇETÎN GÜNGÖR BÎ ŞEŞDERBÊ HAT KUŞTIN. MÊRKUJ JI ALIYÊ POLIS VE HAT GIRTIN. LI SER VÊ BÛYERA KIRÊT, RAYA GIŞTIYA SWEDE KET ELEHIYA KURDAN. BI DEST Û ALIKARIYA HÎN KES Û HÊZÊN TARÎ PIRANIYA ROJNAME Û RADYO Û TELEVIZYONA SWEDÎ XWESTIN HEMÛ KURDAN WEK TERORÎSTAN ŞANÎBIDIN. FEDERASYONA KOMELÊN KURDISTANÊ, LI SER VÊ REVŞA NE BAŞ BI ROJNAMAVAN Û NUÇEHIHANAN SWEDÎ RE CIVÎNEK ÇÊKIR Û VÊ NIVÎSARA JÊRIN BISWEDÎ PÊŞKEŞÎ WAN KIR. ME EW DAXUYANIYA FEDERASYONÊ WERGERAN KURDÎ Û EM PÊŞKEŞÎ WE JÎ DIKIN.

Di roja 2 yê meha 11 an 1985'an de li Stockholmê, li Medboryarhusetê yek welatiyê me hat kuştin, du kes jî brindardar bûn. Piştî vê bûyerê qatil jî alî polis ve hat girtin. Federasyona kurd, derheqê vê bûyerê de vê agahdariyê dîke:

Wek agahdariyên rojnamên Swêd, li pey vê cinayetê partiya kurd PKK heye. Em wek Federasyon, rastiya van nûçên rojnaman bawer in. Dî raya giştî da PKK, wek tekoşîna azadiya Kurdistanê tê nişandin. Ev bi tevayî şaş e, PKK û kirinên wê yên terorê tu car gelê Kurdistanê temsîl nekiriye, em wek kurdan, jî alî prensîb ve bûyerên weha ku bi kêrê dijminên gelê kurd bê, em mehkûm dikin.

Partiyek ku bi kirinên xwe xisarê bida doza gelê xwe, nikare gelê xwe temsîl bike.

Em wek federasyon, vî bûyerê li dijî çareserkirina mafê gelê kurd, prova-kasyonêkî dibînin.

Em kurdên ku li Swêdê ne, baş dizanin ku, gelek qewetên tarî, bi zanîna dixwazîna gelê kurd terorîst nişan bidin. Tenê armanca wan, xirabkirina têkiliyên baş ku di nav kurdan da û Swêdiyan de hene ne. Wekî din ewana dixwazînkû, nêrînen însanetî yên partiyên Swedî li himber doza kurd sabotê(xirab) bikin.

Dî demên dawî de, qewetên ddager yên Tirk, nexweşiya xwe ya li hember

Kurdên ku li Swêdê hînik mafên baş xistine destên xwe, şan dan. Ewana jî hebûna weşanên kurdî, jî komelan û

jî hebûna mekteba mamostayan ya kurdî eciz dibin.

Li gora wan, herkes xwedî û laîqê van mafan e, lê kurd na. Ewana pir caran gotibûn ku, ewê li hember van îmkanan û serfiraziyan ku Kurdan bi dest xwe xistine, bi her awayî dê tekoşîn bidin.

Wekî din gora rojnamên tirk, li derê welat yên ku li dijî Tirkiyê bixebite, dê li hember wan grubekî bi taybetî bixebite. Jî bo vê yekê, em dixwazînkû tevayî partî û meqamên resmî, divê li hember van qewetên dager ku şaş agahdarî didin û viran dikin, jî wan bawer nekin. Yên ku li dijî gelê kurd li dijî qewetên mixalefetê terora dewletê dixebitînin ew in.

Em jî meqamên Swed re rica dikin ku, jî xetên agahdariyê yên generalên faşîst bawer nekin.

Kurd, jî salên bo'î vir de li Swêdê hebûna. Dî nav vê demêda têkiliyên me yên destanî bi meqamên Swêd re, bi gel re, bi herekan re (komel û hwd.) bi yek û yek mirovan re çê bû ye bi meselên gelê kurd û bi trajedyên wan gelek Swedî jî nêz ve dinase. Dijmin, welatê me zeptkiriye, zimanê me qe-

dexe kiriye, mafên me yên netewî û demokratîk jî destê me standiye. Bo vê sedemê ye ku hînk kurdên siyasî starî li vir kiri ne.

Jî nav me jî mirovên xirav dikarin derkevin, lê kurdan hemû mekin yek mêzînek. Em, kirinên terorê û yên zorê, jî kê tê bila bê mehkum dikin.

Berî jî, di hayîna 1984'an de yek welatiyê me li Uppsalyê hatibû kuştin. Ne em, ne jî raya giştî, di derheqê qatil da û derheqê qewetên pey. wi da agahdariyên rast nestand. Qatil got mî cinsyetê jî bo sarmanca siyasî pêkaniye û wî navê herekeki Xeyalî da. Divê tu kes, bi van agahdariyên derew û yên ku rê didin şaşkirin nên xapandin. Em dixwazînkû, qewetênku metodê zorê dixebitînin bînin tesbît kirin û têkevin resmîyeta meqaman, yên ku ketine nav van bûyeran û wezîfe standine divê cezê xwe bistînin. Jî bo rohnîkirina her du bûyeran jî, divê bi agahdariyên derew û yên ku xetê dixwaze şaş bida xwiyakirin û bi agahdariyên dizî ne bes bin, jî bo vîya em jî we rica dikin.

DOSTANIYA TARÎ Û RONÎ

C. ŞERO

DESTPÊK

Hinek peyv hene, ku merov wana gelekî bi kartîne. Di dan û standinên rojê de, di bîrûbaweriyên siyasî de, di jî-yana civakî de li welat û li derveyê welat û hwd. ev peyvana tim tîn bikaranîn. Ne pêwîst e, ku merov zêde li ser wan bi bifikire, lê bikole. Gotin û bi karanîna wan diçe derbas dibe û dibe adet. Merov gelek cara navaroka wan peyvana li gor bawerî û fenteziyên xwe şekl dide. Tecrûbe û dîtinên merovan, di ziman de pijandinekî çandî û civakî bi van peyvnan ve girê dide. Li gor kesan, grubên sosyal, li gund û bajar, li civînên cûrbe cûr ev peyvana navaroka xwe kom dike, bihev dihesirîne, girêdide, dikusîne, didrû û pêk tîne. Ewana jî gelek cara dibe problem di dan û standinên merovan de. Yek peyv kare bê gelek manan, merov hev du dikare baş tenegehe û derbas dibe. Ev problemên ziman û çandî, bi taybetî li welatê wek Kurdistanê gelek zêde ne. Kurdan heta niha imkan nedîtin, ku hevdû bi awekî baş û pir afî ve nas bikin. Dewletên koloniyalîst nahilin, ku em bi zimanê xwe bi peyvîn, pirtûkan çap bikin, bi rîya radyo, televîzyon û rojnaman hevdû ji aliyê çandî û civakî de berbehev bîn û hev nas bikin. Li welatê ku mass-media yanî rojname, radyo, televîzyon û hwd. pêşketiye problemên wan yên dan û standinê ji aliyê çand û civakî de ne wilo gelek mezin in. Lê li Kurdistanê ev problemeke gelek mezin e. Ji ber ku zimanê me qedexe ye li ser her cûrî nivîsar nayin nivîsandin, raberizîn çênabin. Lê gelên din li ser her babet û peyvnan bê hejmar nivîsaran dinivîsinin û raberizinan vedikin. Ziman û wêje wilo di nav gel de belav dibe û pêş dikeve Bêja dostaniyê mîna keke biçûk e. Gelên aza li ser vê bêja ha bê hejmar nivîsar û pirtûkan nivîsandine. Semîneran û civînan pêk anîne.

PEYVA DOSTANIYÊ

Wek me li jor jî got dost û dostanî ji wan peyvnan in. Merov gelek carî li ser dostaniyê bawerîya xwe dibêje, mînak " Heval Kurdo dostekî gelek baş e. Gelê kurd û gelê x dost in. Dostekî wiha nake! Dost û hevalên kurdan tunene." û hwd. Merov kare pirsan zêde û kêr bike. Lê belê merov kare pirs bike " dost kî ye" û " dostanî çî ye? " Em li ser van pirsan hinekî serê xwe bêşnin!

Di dîroka felsefe û ramandinê de gelek kes li ser dost û dostaniyê baweriyên xwe gotine, nivîsandine. Fîlozof û nivîskarê Çînî Konfucîus (B. M. 500) li ser danûstandinên merovan gelek tişt gotibû. Konfucîus di nav merovan de pênc cûren danûstandinê hene:

- 1) Danûstandin di navbera kral û xulamên wî de yanî dewlet û merov;
- 2) Danûstandinên bav û law;

- 3) Danûstandinên mêr û jin;
- 4) Danûstandinên zarokên mezin û yên biçûk;
- 5) Danûstandina di navbera dostan de.

Her çar danûstandinên pêşî li ser ne wekhevîyê ava dibe û tê de jêr û jor heye. Danûstandin li ser bingehêkî aza û ji dil nehatîye avakirin. Dostanî li ser bingehêkî wekhevîyê û azadiyê ava dibe. Zor têde tune ye.

Nivîskar, fîlozof û siyasetvanê Romî Marcus Tallus Cicero (B. M. 106-43) jî li ser dostaniyê nivîsandîye. Li gor Cicero, rûhê dostaniyê, jî daxwaz, bawerî û şewrê (lihevkirinê) ava dibe. Dostanî dikare di navbera merovên baş de pêk bê. Di xerabiyê de dostanî tune. Xerabî bi xwe li dij bingehê dostaniyê radiweste. Merovên xerab bi hev re nikarin dostaniyê pêk bînin. Li gor Cicero, merovên baş xwediyê bawerî ne, merd in, hakimê xwe ne, dilsoz in.

Naveroka dost û dostaniyê li ser bingehê rastî û dilsoziyê ava dibe. Bi darê zorê, bi devê tîfîngan dostanî ava na be. Pîr pîr koletî ava dibe! Li ser bê gumaniyê, zikreşiyê, sextekarî, derew, fort û zirtan dostanî ava na be. Ciyê ku li wir menfaat hene, dostanî tune ye. Cicero dibêje, ku "heger dostanî û menfaat bi hev ve hatine girêdan, bi rabûna menfaetê, dostanî jî, jî navê radibe." (Li ser Dostaniyê, rûpel 115)

Di danûstandinên dostanî de, serfîrazî her gav jî bo xlaqê baş e. Bê karakterbûn dijminê dostaniyê ye. Ji bo dostanî kûr bibe û bighe, divê merov bi hev re bi tenûran nan bixwe û bi kûzan avê vexwe. Siyasetvan û nivîskarê Romî Marcus Cato (B. M. 234-149) dibêje, ku " dijmin carna rastiye dibêjin lê dost çet nabêjin." (rûpel 159) Pêwîst e, dostekî baş her gav rastiye bibêje. Ew dostê ku rastiye ne bêje, ne dostekî rast e. Dostekî baş, jî dostê xwe re her gav na bêje " tu çiqas baş î! Kesî wek te tune. Tu çiqas hêja î! Mêrxasekî wek te tune!" û hwd..

Di sarayên Osmanî de gelek helbestvan û nivîskar hebûn, ku wesf û pesnê padîşan didan. Ew danûstandinekî dostanî ne bûn. Lê ew sextekarî û dûrûtî bû. Di navbera dostan de divê têkiliyên wiha tune bin. Dost divê raste-rast rexnan li hev bigrin û hev pêşve bibin. Ji başiyê û pêşveçûnê re rê vekin.

BABETÊN DOSTANIYÊ

Gelek danûstandinên merovanî hene, ku nezikî dostaniyê ne; lê ne danûstandinên dostaniyê ne. Pîrî cara merov dibêje; "filan kes dost e" lê di rastiye de, em dixwazin bêjin, ku " filan kes merovekî baş e, an nasekî baş e, an jî tekoşerekî baş e" û hwd..

Profesorê Îtalî Froncesko Alberoni li ser dostaniyê pirtûkeke nivîsiye, bi navê "Dostaniyê (Vanskap-1983).

Alberoni, di pirtûka xwe de li ser naveroka dostaniyê bi zimanekî gelek hêsa û pir alî sekîniye. Ew, dibêje, ku "merov gelek cara ji yekî / yeke nas re dibêje dost; lê yekî nas ne dost e. Merov baş dizane ku yekî nas çî difikire, çî daxwaz dike, çî problemên wî hene. Merov dizane ku di navbera me de aliyên şîrikayetiyeke heye; merov afîkarî ji hev dixwaze. Danûstandinên merov gelek baş in; lê belê merov baweriyeke kûr û dirêj bi hev nayîne. Û merov tiştî ku dizane ji hev re na bêje. Merov divê nas û dostan ji hev cîyê bike."

Alberoni dibêje, ku "dostanî û hevkarî jî ne eynî tiştin." Di hevkarîyê de, merov dostê şerê, li dijî dijminan hêzê xwe dike yek. Li alîkî dost û li aliyekî jî dijmin hene. Çek û kincên merov wek hev in (leşger, polis, pêşmerge); merovên olperest jî hev re dibêjin; "bira", merovên sosyalist û yên çep jî hev re dibêjin; "hevêrê." Danûstandina merovan bi werîsekî çalîn bi hevê girêdayî ye. Kolektîf e ne seksî ye.

Di karûbarên rojanede têkiliyên pir alî hene, ku li ser rola merovan ava dibe. Wekî şîrikatiya bazirganiyê, têkiliyên cîranan û danûstandinên menfaetê... Dema menfaetê diqede, têkiliyên dostaniyê jî ji navê radibe. Gelek merov hene, ku sempatiya wan jî hev re hene, heyranê hev in û jî danûstandinên hev zevk digrin. Ewana jî babetên danûstandina merovahiye ye, lê belê ne têkiliyên dostanî ne.

Dostanî her gav li ser dîyalogan pêktê. Merovên dostê hevdû temam dikin, tiştan wek hev an jî nêzî hev dibînin. Û li dijî dijmin bi hev re şer dikin. Merovên hevalên hev yên çek û nêçîriyê.... Alberoni dibêje, ku "ez ji dostekî hevî dikim ku min çewt fam ne ke. Kesên din karin min çewt fam bikin, lê belê ne dostên min. Heger dostekî min, çewt têbigîhe dostanî diqede." (rûpel 12)

Dostanî, di rojên dijwar de gelek xurt e. Dost ev e, ku her gav alîkariya min dike, ku ez pêsta biçim. Armançên min jî bo min zelal dike. Û bi min re hinek rê dimeşe. Ew deriyê ku ez dixwazim vekim, dostê min vedike û jî danûstandina dostekî ez hergav rastiyeke fêr dibim. Dostekî ne mamoste ye; merov mamoste hevdû ye. Alberoni dibêje, ku "dostanî wekî paçîjîyê ye, bi henekî lewîtanandin xerab dibe û naveroka xwe wenda dike. Dostanî, li ser durstîyê, paçîjîyê zelal bûye û ra û şaxên xwe berdaye. Merov gelek cara dibêje, ku 'de ka ji min re bêje dostên te kî ne; ez dê ji te re bêjim tu kî yî.'"

Virker hevalên virkeran in, sadîst hevalên sadîstan in, diz hevalên dizan in, Evren hevalê Reagan e, kurd perwer hevalên sosyolîstan in.... Merov heval û dostê xwe hildibjêre. Di dostaniyê de têklîf aza û serbixwe ne. Wekhevî heye.

DOSTANIYA DÎROKÎ

Komikên ilm û teknîkî bi hev re xebat dikin û ilm û teknîk pêşve dibin. Di xebata xwe ya esasî de gelek nivîskar, ulmzana, senetkar, dost û hevalên hev in. Di hundirê wêlatekî de gelek cara nivîskar û ulmzana dostên hev in, her çiqas nakokî jî hebe. Di dema antîkî de Li Yewnanîstanê, gelek feylefîf û nivîskar dostên hev bûn. Piştgirî û alîkariya hev dikirin. Di dema Ronahiyê li Fransa, gelek nivîskar û feylezof disa dostên hev bûn. Mesela, Voltaire Rousseau Grinin, Diderot ûhw... Li Elmanya di warê felsefê û nivîskariyê de wextê ku bi navê Romantîkbûnê hati bûn naskirin; gelek jî wan kesan dostên hev bûn. Wekî Goethe û Schiller... Gelek dostanî hene, ku tesîr li dîroka cîhanê kirine, di ilm de şoreş çêkirine; di sîyaset û dîrokê de demên nûjen destpêkirine, wekî Marx û Engels.

Sosyologên Elman Max Herkheimer û Tevdor Adorne bi xebat xwe ya ilmî gelek lêkolîn, pirtûk û xebatên nûjen pêk anîne. Di dîroka ilm de dibistanan destpê kirin.

Marx û Engels cara yekemîn hev dî di sala 1844 an de naskirin. Marx wê demê 26 û Engels jî 24 salî bû. Di demekî gelek kurt de hev dî li Kolinê (li Elmanya) û li Parisê (li Fransayê) dîtî û dest bi xebatê kirin. Dest bi xebatê nivîsandinê, îdeolojiya Elman û nivîsandina Manifestoya Komunîst kirin. Nêzîka 19 salan Engels afîkariya malbata Marx kir, bê ku menfaeta seksî bifikire. Piştî mirina Marx (1883). Engels xebata wî berdewam kir. Pirtûkan çap kir, banda 3 ya Kapital, piştî mirina Marx temam kir. Xebata Marx û Engels hergav hevdû teman dikir û dostaniya wan her dem xurtir dibû. Kokên xwe davêt. Di navbera wan de hesûdî û çayîş kişandin tune bû, lê belê dostaniyeke hebû. Wan dîroka cîhanê guhart.

DAWÎ

Wekî gelek tiştên din, dostanî jî, li gor rewşa dîrokî, aborî û kulturî dikare şiklê xwe biguherîne. Dostanî di civatekî primitiv, kapitalist û Sosyalist de ev ne wek hev in. Babetên dostaniyê li gor babetên civatê pêşdikeye û dimeşe. Têkiliyên merovan yên civakî li gor netewan jî tîne guhartin. Dostaniya du kesê swêdî û du kesê kurd di gelek tiştan de jî hev cûda ne. Lê di bîngehê xwe de jî wek hev in. Dost dost e, çî li Çînê, çî li Swêdê û çî li Mançînê.... Dijmin jî dijmin e, çî li der û çî li hundir!

ÇEND ÇAVKANÎ

- 1- Li Ser Dostaniyê - M. T. Cicero Stockh-1968
- 2- Dostanî Francesko Alberoni Stockh-1983

CIVÎNEK

Redaksiyona Berbangê, di roja 17. 11. 1985 an de li bajarê Stockholmê bi hinek nivîskar û hunermendê kurd re civînek pêk anî. Redaksiyona me, jî bo Berbangê hîn bi çelîte, pêşketî û bi ser û ber, serî li dîtî, daxwaz û rexneyên wan kesan xist. Hemû beşdarvanê civînê yek bi yek jî bo Berbangê hîn bastir û hêjatir, daxwaz û rexneyên xwe raberê endamên redaksiyonê kirin. Li ser vê rewşa ha dîr û dirêj munaqeshe vebû. Em bi şêweke kurt û tevî dîtî, daxwaz û rexneyên wan hevalan pêşkeşî we xwendevanan dikin:

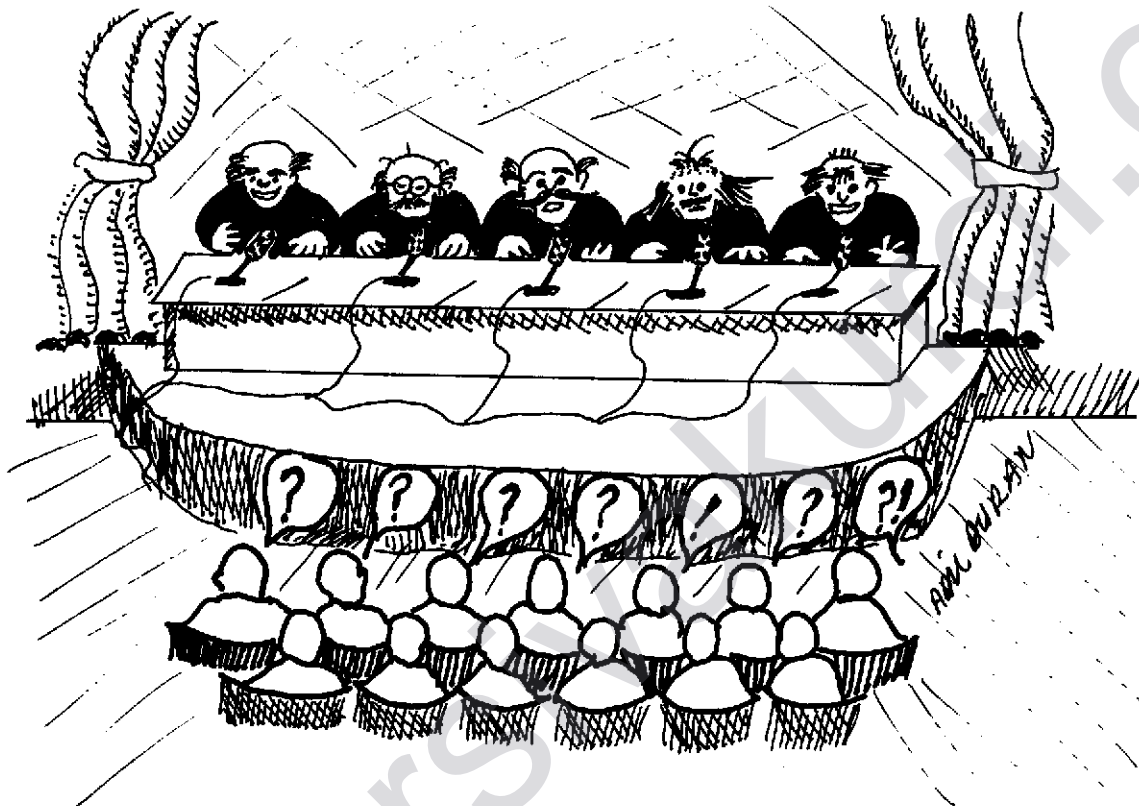
Divê berbang demokratîk be. Berbang li pêşiya nivîskar û hunermendê kurd pingar û dîwaran çêneke. Her kes bi awekî demokratîk karibe dîtîne xwe binivîse.

Ji aliyê teknîk, naveroka nivîsaran û çelîte ve Berbang gelek jar (zeyîf) e. Pergala rûpelan nîne. Xêzik, karîkator û fotograf kêman in.

Pêwîst e, redaksiyon piştî her kongreyî neye guhartin. Kongre şefredaktor hîlbijêre. Kongre jî Berbangê re destûreke xweser çêke. Kesên ku di redaksiyonê de cî bigrin, divê kesên kêrhatî bin. Ji heqê vî karûbarî derkevin. Ev kes divê jî edebîyata kurmancî, soranî û dimilî fam bikin. Redaksiyon organeke wek meclîsa şêwre pêk bîne. Bi kêmasî di salê de 2 car ev meclîs bicive.

Berbang, divê giraniya xwe bide ser meseleyên kurdî. Klasîkên kurdî û weşanên nû bide nasandin. Rê jî rexnan re veke. Hevpeyvînan çêke. Civîn û panelan pêk bîne. Berbang, divê jî bo kirîna teleksekî li hinek îmkanên nû bigere. ....ûhw...

KONGRA ÇIL ZIMAN

J. REXNEGIR

Serokê dîwanê, mîkrofonê ber bi xwe kişand, çirika xwe çêkir û bi ser nûnerên kongrê de bi madekî tîrş û tehl çîriya:

— Delegeyên ezîz, divê hûn bi sirê çise bikin. Kesên ku dixwazin çise bikin, bila ji kerema xwe, navên xwe bidin nivîsandin. Ji bo ku baş bê fam kirin, zorûnîye dîsa em guhdariya hevalên konîşmacî bikin û ji wan re hurmet şan bidin. Ger xebirdan ûsa kuralîz be, wê berdan berdan dom bike. Em ji nikarîbin kongrê bimeşînin!...

Di rêza pêşîn de nûnerêk di ciyê xwe de bi dengêkî bilind dipeyîviya û nîşka ve rabû piya, heta ku jê hat bi dengêkî qalind bi ser serokê diwanê re çîriya:

— Dîwan ji serê sibê ve bê nîzami dîke. Ez dixwazim li ser nuxta nîzami

bisekinim....

Serokê dîwanê ji çî hilfirî:

— Keko! tu bi xwe bê nîzami dîki. Fermo rûne û navê xwe binivîsîne!

Lê eybe eyb xwediyê nuxta nîzami çet rûdine! Hîn jî tûre bû:

— Birayê min nuxta nîzami muhîm e. Tu kes nikare rê li nuxta nîzami bigre. Ji bo nuxta nîzami sire mire nîn e. Nuxta nîzami wek her kes dizane, tiştêkî tuzukî ye. Ji ber vê yekê jî dîwan mecbûre xebirdana min nexe sirê. Bû çend saet e, ku hûn nikarin kongrê bimeşînin. Çunkî nuxta nîzami ji kongrê re rê vedike. Ji van sebebên heqê xebirdana min gerekî ye. Heta Zorûnî ye.

Serokê dîwanê şaş û matmayî ma. Nîzani bû çî bike. Bi hevalê dîwanê yê din re peyivî. Dîwan gelek dewlemend bû. Dîwan ji 5 kesî pêk hati

bû. Her 5 kesên endamên dîwanê li dor masa dîwanê kom bûn û serên xwe kirin ber hev û dest bi şewr û mişawirê kirin. Wisa bû, ku êdî kes nikari bû serên wan ji nav hev derxe. Bi rastî doz gelek giran xwuya bû ku dîwan di derheqê nuxta nîzami de bi kurdî nikari bû munaqêşe bike û biryara xwe bide. Dîwanê dest bi tirkî kiri bû. Ê haya wan jî tune bûn, ku mîqrofon vekirî ye. Bi tirkî çiqas munaqêşe sor dibû, hewqas jî deng di mîqrofonan de bilind dibûn. Guhdaran dest bi kenîne kirin.

Xwediyê nuxta nîzami rûnedinişt, li piya bû. Li dîwanê dinêriya û serê xwe dihejand. Carna jî bi aliyê nûner û mêvanan ve vedigeriya û di bin lêvan de dikiya. Destê xwe li ba dixist, bi dîwanê henek û tinazên xwe dikir. Bi îşaretên serî û destan dixwest be-

lengazî û rebeniya dîwanê şanî nûner û mêvanan bide. Ji xwe gelek ewle û bawer bû. Dîwan ji baş dizanibûn, ku ew nûner di nûnerîtiya xwe de bibûre, di nuxta xwe ya nîzamî de nabûre...

Çend deqçe paşê endamên dîwanê ji der û dora masê belav bûn û her kes li ciyê xwe rûnişt. Serok û çend kesên din xweydana eniya xwe paçîş kirin. Serokê dîwanê kaxizan li pêş xwe da ser hev û rast kir. Bi ofêneke kûr dest avêt mîqrofonê. Deng ji nûner û mêvanan çet ne dihat. Mirov digot qey salon viki vala ye, çet kes nîne. Çav û guhên her kesî li serokê dîwanê ziq û miç mabûn. Serokê dîwanê dest bi xwendina biryarê kir:

— Fermo birayê min tu karî bipeyvî. Niha em guhdariya nuxta te ya nîzamî dikin. Ez jî te rica dikim, carekî din jî tu me bi nuxta nîzamî mîzamî filan aciz nekî. Ev nuxta te nayê le em kongrê bimeşînin. Fermo nuxta xwe îca bi kurtayî bibêje. Fermo, fermo!..

Weyyy xwedêwo!... Ya ku dîwanê û nûneran dît û bihist gurê serê çolan, gurê manco nebîne û nebihîse!... Xwediyê nuxta nîzamî wekî sîlahê otomatîk dest bi axaftina xwe kir. Ji avakirina federasyonê bigre, heta demokrasîya komelan, xebatên salên borî yê pêş, tahlîla civaka Swêd, destûr û program .....xwediyê nuxtê her ku diçû lê sor dibû. Carna li dîwanê û carna jî dizivirî li nûner û mêvanan dinêrî û hîn jî bi lez û bez axaftina xwe didomandin.

Serok çend cara xwest peyva wî bibre, jî ber vê yekê jî, di cî de rabû, rûnişt. Lê, eybe eyb xwediyê nuxtê bi zor bela fersend dîtibû. Çend nûneran xwe ranegirtin û jî dîwanê re:

— Ev çî ye... ev çî bê usûlî ye. Peyva wî bibre! Ka nuxta nîzamî?

Îca serok rabû piya û çirîya:

— Kekê min, çavê min ka nuxta te? Tu çî dipeyvî, tu çala nuxta xwe dikî bike, an jî ez peyva te dibrim.

Lê, xwediyê nuxtê wekî ku çet deng ne çê wî, axaftina xwe hîn jî bi lez û bi deng domand. Serok jî xwe re dipeyviya û ew jî xwe re. Yekî guhdariya yê din ne dikir. Nûneran jî di cî yê xwe de dest bi axaftinê kirin.

Nûnerê Komela kevnare, devê xwe bir ber guhê hevalê xwe û bi tirkî ji hevalê xwe pirsî:

— Ji bo xwedê ev munaqêşa tûj û dirêj di derheqê çî de ye? Em niha di kîjan xala rojevê de ne?

Hevalê wî bi tirkîyeke heremî û bi qehr:

— Piçek bihna xwe fireh bike...

ez nîzanim çî bi serê te hatîye. Em li ku rojev li ku... hîn me dest bi rojevê kirîye. Tu nabîni munaqêşe li ser rojevê ye!

Nûnerê Komela Kevnare carek li rojevê nihêrî û carek jî li dîwanê... di cî de rabû ser xwe. Pênûsa xwe bi hişkayî avêt ser masê. Pênûs rep û ket erdê. Berê xwe da derhîn ne gihîşt nav deriyê salonê, dest bi kişandina cixara xwe kir. Bi kul û keser dûmanê kişand hundirê xwe û di hêvilên xwe de wek dûwa trenê berda der. Hevalekî wî li salonê pirtûkan difrotin; ev rewşa wî ya ha ya ne baş dît û ber bi wî dimeşîya wî, xwest ku hinek moral bide ew. Lê hîn nêzikayî lê nekir bû, ew teqîya:

— Ji me re gotin dê kongrê çend saetan bigre, lê îro 4 roj in ku kongre dom dike. Wiha be dê hîn 4 roj jî, dom bike. Ji yê wek min re cezayekî gelek mezin û giran e. Bawerîya te hebe, tam bû 4 roj e, ku min 4 kelîme fam nekîr. Ez par 20 meh di girtîgeha Dîyarbekir de bûm; ez bibêjim, min hewqas ceza nekîşand, divê tu bawer bikî! Li wê rerê çet ne be mirov bi hev re bi tirkî dipeyve. Li vîra ew tune. Îro 4 roj e, ku ez jî serê sibê hetanî êvarê di ciyê xwe de rûdim. Tênağimîm çî dibêjin, li ser çî munaqêşe dikin. Çaxa mirov ziman fam neke gelek zor e. Êşkence ye malneket!

Û wilo her du bi hev re meşîya he-ta ba deriyê der. Hevalê wî serê xwe kiri bû ber xwe û baş duhdariya wî dikir. Destê xwe kir berîka xwe û cixara xwe ya "Gul Blend" derxist. Nûner bi hestê xwe cixara hevalê xwe pexist. Hevalê wî gulpek li cixara xwe xist û pê re:

— Ma te di serî de çewtî kirîye. Çaxa mirov bi kurdî nîzanibe, divê mirov ne be nûner. Bila hevalekî kurdî dizanin bibûya nûner.. Ji ber ku ez nû hatime, rewşê baş nîzanim. Lê li gor ku em pê dizanin, komela me, komeleke kevnare û mezin e; divê bi sedan endamên wê hebin. Bila çend kesên din biban nûner... Madem ku rewşa te wisa ye, tu çawa dengê (raya) xwe didî?

— Çî deng çî hal! Ez li hevalan dinêrim; ew destên xwe bilin bikin ez jî bilind dikim. Ew ne kin ez jî nakim.

Nûnerê jî salona kongrê derket der û gaziye nûnerên ku li derê salona kongrê bûn kir:

— Hevalên nûner werin hundir, dê dangdan çêbe!

Nûnerên ku li derê salonê bûn çûn hundur û li ciyên xwe rûniştin. Lê hêj serokê dîwanê bi zor bela axaftina

xwediyê nuxta nîzamî dabû rawestandin. Yê ku jî bo axaftinê navên xwe dabûn nivîsandin, yek jiwan rabû û dest bi axaftina xwe kir:

— Ez zî dixwazim xîçek li ser vê koniyê bisekinim û uneriyên xwe bibêjib; ke heval li ser vê koniyê baş tartîşme bikin....

Çend nûneran li hev nêrin... milên xwe kutan û lêvên xwe badan.

Nûnerê di ser hevalê kêleka xwe de zivirî û bi dengê nîzîm:

— Gostermîş dike kî ev arkadaş baş bi kurmançî konişmîş dibe. Ji ber kî ez baş bi kurmançî nîzanim, ez kelîmên nû not dikim. Min gelek kelîme yazmîşkir. Ji bo min kongrê gelek rind bû. Ez li erdê kongrê kurmançî ogrenmîş bûm. Gelo tu dizanî mana "xîçek" çî ye?

Ragihîşt pênûsa xwe ku heval mana kelîmê bêje û em jî binivîsîne.

Hevalê nûner berê serê xwe bi mana "na" de hejand û paşê:

— Wele ez bi xwe jî nîzanim. Dibe ku kelîmeke nû be. Navbera min û ziman hewqas tune.

Serokê dîwanê dîsa mîqrofonê ber bi xwe kişand û:

— Hevalên delege bila ji kerema xwe re di vê koniyê de oneriyên xwe net û somut bikin....

Ji kurdên soran yek di ser biraderê xwe de vegeriya:

— Kaka, serek bo çî ziman çise kir-dûwa?

— Min nezan, bilam Behdînî niye. Min tênağimîm kongre bo mirdûwa an zindûwa!....

Serokê dîwanê li lîsta axaftvanan mêze kir û:

— Îca dora xebardane a heval kulgiran e. Fermo heval Kulgiran!

Heval Kulgiran ne çû mîqrofonê û di cî de rabû piyan û dest bi axaftina xwe kir:

— Eger federasyon bi qewetê derne-gê xwena îş neke ise, federasyon hîç dimeşî mi? Elbet dîrim wanî bi be, namesîme... Merî baş dibîne federasyon çito xwe ra doş dibe!

Kurdên jî Kurdîstana Bakûr li hev mêze kirin; lê yekî kurmanç xwe ranegirt û piste kurtî ji hevalê pêşîya xwe pirsî:

— Îca ev çî kurdi ye?

Hevalê wî vegeriya pey xwe û bersîva wî da:

— Ev jî kurdiya çilopanî ye.

Serokê dîwanê çirika xwe çê kir:

— Ji bo xebardane navê sê kesan di dorê de heye. Ji derê van kesan edî

kes nikare di vê nuxtê de xeber bide. Û niha jî dora heval peyvnerm e. Kerem ke Heval Nermpeyv!

Lê bi rastî heval nermpeyv wek navê xwe nerm nerm dest bi peyva xwe kir:

— Divê jî bo organîzasyonên komunan alternatîfên kongret çêbin. Berî her tiştî destûr bê guhaztin. Destûr argûmentên obligatorîsk e. Învandrarverket û Învandrarîförrvaltnîng jî, jî me aktîvîtetên eskpirtî dixwazin...

Çend endamên dîwanê serên xwe kirin ber hev û bi tirkî jî serokê dîwanê pirsîn:

— İca ev bi kîjan devok dipeyve?

Serok bi kenîn bersiv da:

— Ev bi devoka Kurdistanana Sêdê dipeyve.

Heval nermpeyv jî ber ku kongret peyvî, kurt peyvî. Ev car dor hat ser heval Zimanzelal. Heval Zimanzelal ber bi kursiyê meşiya. Berê kaxizên xwe da ser hev û dest bi axaftina xwe kir:

— Ez dê kin biştexilim. Em hemî zehf dizanin ko zirofî federasyonê ne qenc e. Heftên federasyonê çêdibin, hîzb û cemeat nayên. Muşkulatên

zehf jî destûrê tên. Divê mirov destûrê baş tescîl bike.....

Heval Zozano çend caran li ser hev destê xwe bilind kir, dixwest ku peyva heval Zimanzelal bide birîn. Lê serok wî da rawestandî û jê re got:

— Heval Zozano ka piçek musade bike bila heval Zimanzelal peyva xwe biqedîne, tu paşê gotina xwe bêje...

Heval Zimanzelal dawiya peyva xwe anî û serok bi dest îşaretê heval Zozano kir. Zozano di cî de rabû:

— Ez tera çî bêjim... serê sîbê va ez heqê qeziyê dixwazim, lê te mira heqê qeziyê nadi. Bi tehrekî destûrsizî ti kongrê dimeşîni. Kongrê ne angorê destûrê ye.....

Serok bi hêrs qeziya heval Zozano birî:

— Na, keko na! Qey tî di bin masê de destê xwe radikî. Min hetanî niha nedîtiye ku te heqê qeziyê xwestiye. Fermo di cî yê xwe de rûne! Ne heqî û bextereşiyê neke bira!!!

İca serok heqê axaftinê da heval Zorkurd. Heval Zorkurd, bi lez û bez bi ber mîqrofonê kişiya û mîqrofon

anî ber devê xwe û dest bi axaftina xwe kir:

— Biraderekani xoşevîst! wezî federasyon ewha nabe. Mefzûr e, her komeleyek bi wacîbatî xoy helsê...

Heval Rêzîman, di rêza paşî de rûdinişt û heta ku qeweta wî hebû destê xwe li masê xist:

— Ev kongrê çik bûwe.... Bû çar roje ku çik dibe. Gundemê çik dikin... destûrê çik dikin...Wilo çik kirin qenc nîne....

Jî nav mêvanan birêk kes rabûn salona kongrê terk kirin û çûn der. Yekê jî wan bi dengê bilind digot.

— Ev çî kongre ye, çî rewş e!.. tam bû çar roj, min tişteki jî zimanê wan fam nekir. Ez nizamin ev çî ziman e!!

Yekî din eniya xwe mizdîdan û digotin

— Kuro, kongra çil ziman e. Bi rastî mirov nizane bi çî zimanî dipeyvin!

Lê li hundir hêj kongrê dom dikir. Dibe ku hêj jî dom dike!

ŞOREŞA OKTOBIRÊ

S. QEREC DAX

Dî diroka çînan û gelan da hin bûyer hene ku mirov pêwîstiya bîranîna wan dibîne. Bê goman, van bûyerên ku çêbûne gora qencî(başî) û xirabîya wan, di jiyana şerê pêşveçûn û paşveçûna mirovatiyê da rolekî pozîtîf an jî negatîf standiye. Divê pêwîst e ku mirov, gora reng û girîngiya van bûyeran di çarçowakî objektîf da lêkolîn bike û gora rengê wan yên netewî an jî navnetewî bi bîr bîne û li hî,ber van bûyeran piştgirî an jî dijîtiya xwe pêk bîne. Jî van bûyerên ku di dîrokê da çêbûne yek a herî girîng jî, şoreşa Oktobirê ye.

Wek tê zanîn di 17' ê meha Oktobêrê (Cotmehê) 1917' an da li Rusya'yê Şoreşa Oktobirê ya sosyalîst pêkhat. Li ser Şoreşa Oktobirê û girîngiya vî bûyerê, divê hewce ye ku mirov li ser dîroka rojên beriya Şoreşa Oktob

rê lêkolîn bike. Eger mirov li bûyerên çaralî cihanê û welatê Rusyayê lêkolîn çêneke, qîmet û girîngiya Şoreşa Oktobirê baş tê naghişe.

Wek kesên şoreşger jî dizanîn, berî şoreşa oktobirê, di gelek welatan da şoreş pêkhat, wek Elmanya, Fîransa, İngiltere û hwd. Xeynê Şoreşa Romîna Partîsê ku emrê vê şoreşê pir kurt bû û jî alî burjûwazî ve hat fetîsandin. Şoreşên tevayî cihanê xwedî yek rengê bûn û tenî iktîdarê (kirdayete) dest gohartin û li gel wan teda û zilm, kedxwarî, dubendîti her tim berdewam kir.

Berya şoreşa oktobirê mirov dîkare bi hêsa bêje ku li her welatî sazûmanekî kedxwarî, teda û zilm hebû. Ev hebûn jî, di hêla cîhanê da sistema sazûmana borjûwazî ya kedxwer şanê me dida. Lê bi serketina Şoreşa Oktobirê ve rengê vê sistema kedxwer hat guhartin.

Berya şoreşa oktobirê, ilmê çîna karker di teoriyê da mabû û ev problem di nav herêkên şoreşger û pêşverû da bi awakî cûre cûre dihatin mînaqaşekirin û her kes gora dîtinên xwe vê teoriyê di çav da derbas dikirin. Lê di merhala taft da Bolşevîkan vî teoriyê xistin jiyane û di vî kar û

barî de serfiraz bûn. Cara yekem bû ku di welatekî kapitalîst-împeryalîst da şoreş pêk dihat.

Rusya, welatekî împeryalîst bû û welatekî xurt bû, lê jî alî dîn ve, di warîpê kanînaşoreşê da, di nava çarçowa zencîra împeryalîstan da helqekî zêf bû û gora şert û şirûtê vê problemê, bolşevîkan xebatekî mîrxas pêkanîn û şoreşê bî ser xistin. Bi serketina şoreşa oktobirê, du nuqtên girîng ketin jiyane û teoriya li dij van nuqtan jî di pratîkê da hat pûçkirin. Ev du nuqte ev bûn: Yek jê, di yek welatekî da serketina şoreşa nikarî bi serkeve. Lê pratîkê, vî fikrî pûç kir. Meselê ka dîn jî, serketina ilmê teoriya karker bû. Heyanî wê dewrê hêzên paşverû û hêzên paşverû, vê teoriyê tişteki xeyal didîtin, lê bi vê şoreşê ve ev tişt jî jî alî jiyane ve hat mahkum kirin.

Berya şoreşa oktobirê, her wek li gelek welatan, li Rusya jî, teda zilm, kedxwarî, hovîti, di nav civatan da dubendîti dihat domandin û tebeqa xwedî sermayan ya

heri mezın, seltenat û kedxweriya xwe her tim berdewam dikir û ji alî din ve jî, sedhezaran bi milyonan di bin nîrê koledariyê da dihatin pelçiqandin. Lê bi serketina şoreşa oktobirê ve, karker, gundî û tebeqên xebatkar yê xizan û belengaz, ji bin nîrê kedxwariyê derketin û bûn efendiye welat. Bi saya serketina şoreşa oktobirê, ne tenî karker, cotkar, gundî û xebatkar ji bin teda û zilmê xilas bûn, li gel wan, gelên bindest û yen kolonî jî, ji bin nîrê dîlîtiyê rizgar bûn û civatekî wekhevî da cîhê xwe standin.

Wek xwendevan jî dizanin, berî şoreşa oktobirê li Rusya'yê gelekneteweyên cûrbe cûr hebûn. Tenî netewa Rus ya spî serdest bû û yê din jî bi tevayî, bi nîrê koledariyê ve hatibûn dîlkin. Loma ji bo Rusya digotin 'girtîgeha gelan'. Lê bi serketina şoreşa, deriyên girtîgehan hat şikandin û gelên bindest ji bin nîrê koledariyê rizgar bûn. Heyanî şoreşa oktobirê mesela gelên bindest ya netewî, tenî di nav çarçowa her welatekî ku gelên bindest li wir hebû. Wek meselekî netewî mabû, lê piştî serketina şoreşa oktobirê slogan û mesaja karkeran 'Karkerên Hemû Welatan Yekbîn!' bû. Lê piştî şoreşa oktobirê ev mesaj û slogana kar-

keran hat guhertin û bi şiklê 'Karkerên Hemû Welatan û Gelên Bindest Yekbîn' hat formilekirin.

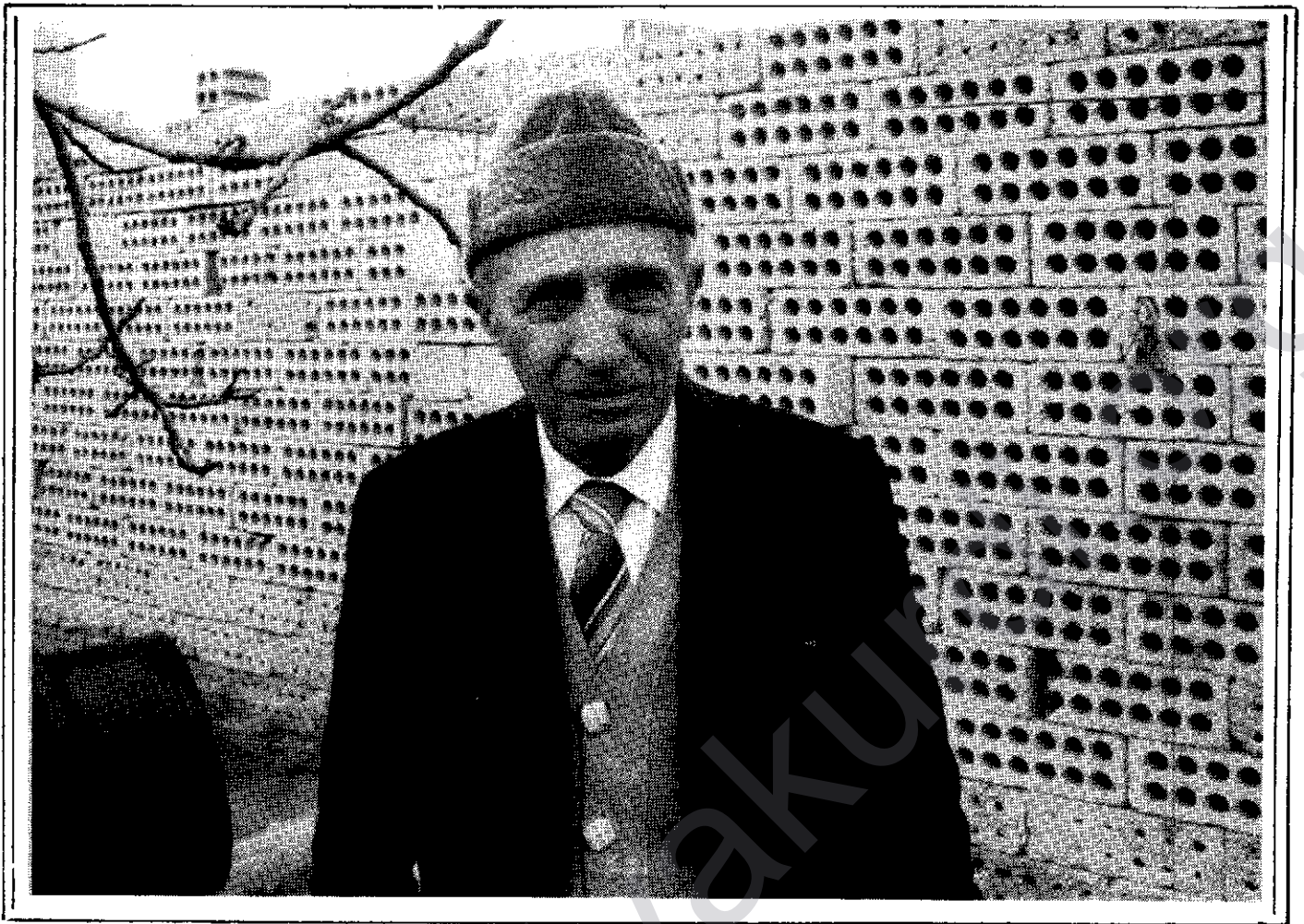
Bi gotinan (Bi teoriyê) dibe ku pêkanîna şoreşekî hêsa xûya bike, lê praktikê da, ev rewş ne weha hêsa ye û gelek gelek dijwar e. Tercûba praktika Rusya jî vê rewşê şanê cîhanê da. Piştî bi serketina şoreşê, hêzên burjuwazî qewetên xwe hemû gîhandin hev û li dijî kirdayeta karker û gundî rêxistin pêkanîn û ji bo hilweşandina îktîdara nûh gelek êrîşên dijwar birin ser iktîdarê. Di vî tekoşîna dij-şoreşê da, burjuwaziyê Rusya jî ne tenî bi serî xwe bû, her weha burjuwaziyê cîhanê jî alîkarî - piştgiriya vê xebatê kirin. Îktîdara nûh, li gel bêtêrcûban jî, xwe û iktîdara xwe bi mîrxasî parastin û êrîşên dij-şoreşê badikheva kirin. Û dîsa, ji bo ku ev şoreş qurî xistibû canê burjuwaziyên hemû welatan, hemû welatên kapitalîst-imperyalîst vî iktîdara nûh di warî fermî (resmî) da qebûl nekirin, berê tîrên xwe yê tuj dan şoreşa nûh ambargo ya aborî û hwd. dan ser Sovyet, milê xwe şemirandin û çî pêwîst bû û çî jî destên wan hatin kirin. Lê ev êrîş û xebatên wan tev vala çûn. Sazûmana karker û gundiyan hilneşîya, roj bi roj xwurt bû û şoreş li cîhê xwe rûnişt. Navê Rusya jî hat guhartin

û bû Yekitiya Sovyetan.

Loma mesela şoreşa oktobirê, ne tenî meselekî netewî ye, her weha meselekî navnetewîye jî. Tesîra şoreşa oktobirê li çar alî cîhanê belav bû. Ev tesîr ji bo karker, xebatkar, gundî û gelen bindest, tesîrekî pozîtîf e, qenc e, lê ji bo kedxwar û zilimkaran jî tesîrekî negatîf e û nebaş e, vî rastiya ha her mirovên ku eqil di serî wî, wê de heye qebûl dikin, heta hêzên burjuwazî bixwe vî rastiye nikarin û qebûl dikin. Bi saya şoreşa oktobirê, li gel sazûmana burjuwazîya kedxwar, xwinmij sazûmana bîkedxwarî, bêtêda û zilm, sazûmana biratî, wekhevî û aşîfî saz bû û ev sazûman jî, bî guman bû alternatîfêkî xurt li dijî sazûmana kedxwar û xwinmijan.

Şoreşa oktobirê, li gel karker, gundî û xebatkaran rêkî nûh ya ronî da ber rizgariya gelen bindest û kolonî jî. Bi saya serketina vî bûyerê, serê rizgarî ya gelên bindest jî, bû ji helqekî tekoşîna şoreşa cîhanê û di rizgariya gelên bindest da, serçaviya tova şoreşa oktobirê cîhekî gelek girîng.

Bi serketina şoreşa oktobirê vî de 68 sal derbas bû. Di navbeyna 68 sal da demekî dirêj derbas bû û li cîhanê gelek guhartî nûh çêbûn. Di gelek welatan da şoreşên karker pêkhatin, civakên edla û wekhevî saz bûn, li gel van bûyeran, gelek netewên bindest di şerê serxwebûn û azadiyê da serfiraz bûn û di nav koma milletan da cîhê xwe yê bi rûmet standin. Lê mixabin hê jî li cîhanê gelên bindest û kolonî hene, hin jî li gelek welatan teda, zilm, hovîtî û kedxwarî tê domandin. Her wek hin netewan, netewa Kurd û welatê me Kurdistan jî di bin nîrê koledariyê da zarezar e. Lê xwedî bîr û baweriyekî qeim in ku dê roj bê, gelê Kurd jî serxwebûn û azadiya xwe bistine û welatê xwe yê xweşik di bin şertên biratî, wekhevî û edleyî yê da bixemilîne, ev rojin ronî ne pir dûr e, rojên pêş yê rohnîyê û xweşiyê yê gelê me ye. Mirov, pêwîst e ku di şerê rizgariya Kurdistanê da bi dîlgermî salvegera 68 saliya şoreşa oktobirê piroz bike û bi vî awayî wazîfê xwe yê enternasyonalî pêk bîne û di cîhanê da dengê xwe yê heqî yê derxîne...

HESEN HIŞYAR JÎ KOÇ KIR

Mixabin, hezar mixabin; koça mezinên me dom dike. Kerwan direjtir dibe.

Do Tewfîk Wehbî, Elledîn Secadî, Hesên Qizilcî, Yılmaz Guney û seyda Cigerxwîn çûn. Îro ji Mistefa Remzî Bucak, Qanadê Kurdo û Melle Hesên Hîşyar.

Ev koça dijwar welatê me di nav şinê de dihêle. Xelkê me pê xemgîr dibe. Em pê dişewitin. Ji lewre, ev kes bûn ku di şert û mercên herî xirab de li dijî dijmin rawestin û nîşan dan ku Kurd ne miri ye. Wan jî keft û lefîşan gelek dijwar ve şer kirin, da ku ji me re, yanê ji nîfşên nû re tiştine bihêlin.

Jiyana wan di eynî kat de tarîxa welatê me ye jî. Her yek di warê xwe de alîkî tarîxa me nîşanê me didin. Bi xebat û berhemên xwe şer, derd, kul, hevî û daxwazi-yên xelkê me ber bi çav dikin. Piraniya wan di geremoliya herî mezin ya cihanê de xortiya xwe derbaz kirin. Hingê bi hevî bûn; şerê cihanê yê yekimîn hawîrdor girtibû. Welat ji hev diketin, dewletên mezin hildiwêşyan û sînorên kevn ji holê radibûn. Kurd jî wekî gelên din yê bîndest xwedî hevî bûn; ku mafên xwe bi dest xînin û welatê xwe ji bin nîrê bîyaniyan rizgar bikin.

Lê ne bû. Ne maf bi dest ketin û ne jî welat rizgar bû. Fersenda welatekî yekgirtî ji dest reviya. Di dûzana nû ya cihanê de, ji hevîyên Kurdan re cîh ne ma. Dewletên ku ji şer serfiraz derketibûn xarîtên nû çêkirin. Lê di wan xarîtên nû de jî, ji Kurdan re cîh tune bû û

xêzên xarîtan ji ser dilê wan derbaz dibûn. Welatê wan carek din di nav çend dewletan de hatibû dabeşkirin.

Piraniya mezinên me yê ku me îro di nav valahi-yekê bê dawî de dihêlin û derin, ji wan rojên tarî dihatin. Bi kurtebirî meriv dikare ji wan re bibejê, nîfşê şerê cihanê yê yekimîn. An nîfşê siûdxirab.

Belê, ew siûdxirab bûn. Ji ber ku di demeke kurt de xebata welatekî azad û yekgirtî, cîhê xwe berdabû ji şerê xwe parastinê re.

Kê an zêde, lê wan li gor qeweta xwe xebat kirin û îro jî ji me xatir xwestin û çûn.

Melle Hesên Hîşyar jî yek ji niwêrêrên vê nîfşê bû. Wî jî wekî hevalên xwe, li ber xwe da, çek hilda, nivîstî û xebat kir. Di nav xebatên cûrbecûr yê nîştîman-perweriyê de cîhê xwe girt. Gerçî Melle Hesên wekî hinek hevalên xwe di seranserê welatê de ne bi nav û deng bû, lê wî jî zarotiyê heta nefesa xwe ya dawiyê ji bo welatê xebat kir.

Melle Hesên Hîşyar di sala 1907' an de li gundê Serdê, ku di navbera Hênê û Licê de ye, hat dinê. Ew ji malbateke dewlemend bû û bavê wî keyatiya gund dikir. Wî li gor îmkanên wê rojê xwend û bi alikariya eşira xwe (Zireki) xwe pêş xist.

Li gor ku wî nivîsiye, ew di destpêka 1920' an de bi serekên tevgera Kurd ve dikeve nav dan û standinan. Li Diyarbekrê Îhsan Nuri Paşê û hevalên wî nas dike.

Bi Qedrî û Ekrem Cemilpaşa ve hevûdu dibînin. Wê demê tevgera kurd li pey rêkxistineke xurt, ku bikari-be yekîtiya xelkê pek bîne. Ye êdi baweriya tevgera Kurd bi Mistefa Kemal û hevalbendên wî nayê. Sex-tekarî û durûtiya Mistefa Kemal derketiya ser avê. Kurd bi xwe divê ji bo rizgarkirina welêt rêkxistinên xwe ava bikin û welatê xwe biparêzin. Lê wext kêm e û bi lez divê. Serek û ronakbîrên Kurd wekî Xalid Begê Cibirî, Îhsan Nurf Paşa, Doxtor Fuad, Bavê Tûjo, Şêx Seid dikevin nav dan û standinên piralî û xurt.

Hingê Melle Hesên Hîşyar jî li gor îmkânên xwe di-keve nav vê xebatê. Ji Îhsan Nurf Paşa re alikarî dike û dan û standinên wî bi heremên Farqin û Hênê re pêk tîne. Û di kata welatparaziyê de cîhê xwe digre.

Lê rapêrîna Kurd ya 1925' an bi ser na keve û rêberên rapêrînê, tevî Şêx Seid, Xalid Begê Cibirî! Kemal Fewizî, Doxtor Fuad, Seyid Ebdulqadir, Bavê Tûjo bi dar ve dibin. Girtiyên din jî bi cezayên giran ve mehkûm dibin. M.Hesên Hîşyar yek ji wan kesan e, ku ceza dixwe.

M.Hesên Hîşyar demeke dirêj di girtgehên Turkan de dimînê. Ev jiyana girtîgrê jî bo wî dibe tecrubekê hêja. Nemaze di girtîgeha Nigdê de gelek tişt fêr dibe.

Ew piştî jiyana girtîgeha dîsan vedigere Hênê û li wê derê bi cih dibe. Lê dilê wî bi şewat e. Hêvî şikestî ne. Welat di nav ' mij û dûxanê ' de ye. Dewleta Tirk bi her awayî welêt ji hev dikine Xebat şer, liberxwedan divê. Lê çawa û kî?

Hingê çirûskên azadiyê dest pê dikin li ser çiyayê Agiriyê vêdikevin. Hêviyên li dij bindestiyê rawestan, li wê derê dixuyên. Şerwanên Kurd herê xwe didin bi çiyayê Agirî û ala azadiyê li bandava çiyê dadiçikînin. M.Hesên Hîşyar jî xwe digihîne şerwanên Kurd. Şoreşa Agirî di demeke kurt de fireh dibe û rêçên xwe berdide nav xelkê. Lê mixabin, serhildana ku ji aliyê Başûr (Kurdîstana Sûrî û dewerên Mardin, Riha, Diyarbekir û Botan) tê payin, bi ser na keve û dewleta Tirk bi alîkariya 'dostên xwe' dor li şoreşê digre. Bi vî awayî şoreşa Agirî jî têk dere. Îcar şerwanên Kurd tevî kumandarê xwe Îhsan Nurf Paşa, derbasê Îranê dibin. M.Hesên Hîşyar û çend hevalên wî li Îranê jî Îhsan Nurf Paşa vediqetin û dizivirin, Xalid Cibirî û Yusif Ziya Beg berî serhildanê hatin girtin, pişt ne bi darvekinin. Dîsan tîn Kurdîstana Bakûr. Ew dixwazin li doraliyên wanê bimînin, lê keysa mayinê bi dest wan nakeve, ew jî ji hev vediqetin.

Piştî têkçûna şoreşa Agirî, êdî M.Hesên Hîşyar Kurdîstana Bakûr na bîne. Ji lewre ew tî û li Kurdîstana Başûr, li Amûdê bi cih dibe. Qamuşli, Amûd û tevayiya 'binê xetê' wê demê merkeza tegera Kurdîstana Bakûr e. Serok û ronakbîrên Kurd yê, ku ji Kurdîstana Bakûr reviyane, hatine li 'binê xetê' bi cih bûne.

M.Hesên Hîşyar dikeve nav wan û bi wan re dixebite. Wê demê Celadet Bedirxan, Menduh Selim, Qedrî û Ekrem Cemilpaşe, Hemzeyê Miksî, Osman Sabrî, Haco Beg û gelek kesên din li wê derê ne. Wan bi hev re bi navê XOYBUN rêkxistineke siyasî damezrandine û ji bo rapêrîneke mezin li Kurdîstana Bakûr dixebitin. M.Hesên Hîşyar jî di vê rêkxistinê de cîhê xwe digre.

Hingê li Şamê bi rêberî û berpirsiyariya Celadet Bedirxan kovara hêja HAWAR diweşe. Gelek nivîskar û hozanên Kurd, wekî Kamuran Bedirxan, Osman Sebrî, Cigerxwîn Nureddîn Usif (Zaza), Qedrî Cemilpaşe, Tefîk Wehbî di kovarê de dinivîsin. M.Hesên

Heşyar jî di vê xebata hêja de cîhê xwe digre û dest pê dike bi helbest û nivîsarên xwe beşdarî vê xebatê dibe. Ji pişt re jî her waha di kovarên RONAHI û ROJA NU ku disan ji aliyê Celadet Kamuran Bedirxan derdiketin, de dinivîse. Ew, piraniya nivîsar û helbestên xwe bi navê HÎŞYAR dinivîse.

Ew di navbera 1953- 57'an de di kovarên WICDAN û HURRIYET de dinivîse. Û tevî Rewşen Bedirxan, Dr. Nurf Dêrsimî, Dr. Nafiz Usif bi navê Komela Civakî û Kulturî ya Kurdîstana Sûrî rêkxistineke pêk tînin. Û ew heta mirinê her di van xebatên xwe yê welatparaziyê de berdewam dibe.

Min M.Hesên Hîşyar cara pêşî di havîna 1977'an de dît. Ez û hevalê gorbehişt Necmeddîn Buyukkaya li Qamişli bûn û me xwest em herin wî bibînin. M. Hesên Hîşyar li odekê biçûk hebû. Li ser rehlê cîld kitap û defter hebûn.

Hingê wî serpêhatiyên wî hûn. Ew bê westan li ser bûyerên şoreşa Şêx Seid, Agirî û 'binê xetê' dipeyivî. Dî gei ku kal bû, bi seetan li ser bûyeran hûr dibû û wan bi awakî gelek zelal dida fahm kirinê. Li ser bûyerên siyasî û civakî dîtinên wî hebûn. Li ser ziman, kultur û tarîxa Kurd xebitîbû Helbest nivîsîbû û karê rêkxistinî û her sal bi navê AGAHÎ hejmareke kovar diweşand. Ev yeka jî bo min bû surprîz. Min ne dipa ku ez dê li wê oda tarî kalekî weha bibînim.. Ji wê rojê pê ve jî, dema ez diçûm Qamûşliyê me hev ûdu dîdit. Ez diçim ba wî û em li ser tiştên ku wî di wan rojan de nivîsine. dipeyivî. Carîna jî, wî gazine jî me 'xortên kurd' dikirin û ji bo yekîtiyê nêrînên xwe digotin. Ew pir ber diket ku hêzên siyasî yê demên dawî de jî nîşan dida.

M.Hesên Hîşyar her û her dixebitî ku li pey xwe tişteki hêja bihêle. Wî her gav digot; 'mezinên me ji me re tu tişt ne histinê. Lê, em divê vê yekê ne kin.' Cara dawî, dema min wî dît (21- 22. Adar.1985). wî helbesteke nû nivîsîbû û helbestên xwe yê kevn dabûn hev. Me bi hev re li Qamişliyê û Girê Moza Newroz pîroz kir. Ew gelek kêxweş bû ku hemû Kurdîstana Başûr li ser piyan bû û Newroz pîroz dikir. Digot, 'Çavên min van rojan jî dîtin. Êdî ezê bê xem herim gorê.'

M.Hesên Hîşyar jî wekî hevalên din yê nîşî xwe, bi hêviya rizgarbûna Kurdîstana Bakûr jiya. Û wî, wekî ku di wesyetnama xwe de jî nivîsiye. Dixast li ser axa bav û kalên xwe nefesa xwe ya dawî bide. Lê mixabin, ev yeka jê re nesib ne bû û roja 14.Îlon1985 li Qamişliyê koç kir.

Wekî ku di wesyetnama wî de dixuyê, M.Hesên Hîşyar li pey xwe gelek tiştên hêja berdane. Enstitu, komele û weşanxanên Kurd divê berhemên M.Hesên Hîşyar ji bîr ne kin û di rojê zûtir de wan biweşînin da ku em hemû jê pardar bin.

M.Ferzend BARAN

Têbini : Cîhê ku Melle Hesên Hîşyar di wesyetnama xwe de xwestiye tî de were veşartin(Dugir), di navbera Qamişli û Tirbê Spî de ye. Nîşan M.Hesên Hîşyar, ku ji Kurdîstana Bakûr bi dîr ketibûn, li wê derê veşartî ne.

Wesyetnama H. Hîşyar di rûpela 18 an de ye.

jina leheng

LOKMAN POLAT

Leşkerên Şêx Seîd efendî çarmedorê bajarê Diyarbekirê girti bûn û hinek jê keti bûn nava bajêr. Di nabeyna leşkerên kolonyalîstên tirkên û leşkerên azadîxwazên kurd da şerekî dijwar berdewam dikir. Lê heft mixabin çî feyde ye ku mezinê tirkên M. Kemal bi fransîzan ra xebera xwe kir yekû di ser rîya xeta frenewî re li leşkerên xwe anî û li ber Diyarbekirê ketin piştî leşkerên Şêx Seîd û di parve da li wan xistin. Leşkerên Şêx Seîd efendî mecbûr man ji nava bajêr û dora bajêr parve kişyan û dîsan berê xwe dan çiya û gundan.

Kolonyalîstên tirkên hêzên xwe qewî kirin û li pey leşkerên kurd ketin, çiya û gund dan ber lingên xwe û şewitandin. Zarû, jin, kal, kê ket destên wan, ew kuştin, weh şetî û barbariya xwe li hember mîletên dinê dîsan nişan dan û Kurdistana Bakur kirin gola xwînê. Dîjî vê zordestî û xwînxwariya kolonyalîstên tirk gelê kurd be hempa di ber xwe dida û heroj di gund û çiyayên Kurdistane da şerê giran çêdibûn. Emê Faro, Ehmê Hiso, Hesen Keyayê Celkî, Emê Heydo û pêşewayê kurd, serbazê leheng Yadin Paşa di çiyayên de berxwedaneke mezin nişan didan û dîjî kolonyalîstên şer dikirin.

Serekleşkerê tirkên Elî

Heyder Beg emir da leşkerên xwe ku tev hev top bibin, dûre jî li hember wan sekini silav li wan da û ji wan ra go: "Heta nuha me bi mehkûman ra pir şer kir û me pir ji wan kuştin û girtin. Lê vê carê şerek li pêşiya me ye. Em pêhesiyane ku mehkûman li ku derê sekinîne, em ê anu ha bi çîn û bigrin ser wan, lê divê hûn pir hayî ji xwe hebin, lewra serokê wan mehkûman merivekî bi nav û deng e û hûn hemû binavê wî hesiyane. Temamê kolordiyê li pey ketiye lê kesekî nikaribuwe wi bigre. Divê em yan wî bigrin, an jî wî bikujin. De hayde em hema nuha bi rê kevin." Leşkerên tirk ketin rê û bi lez meşyan.

Yadin Paşa, xwezûrê wî, jina wî Têlî Xanim û çend hevalên din rûniştin bûn bîna xwe didan, çend novedar jî çavê xwe kuta bûn, li rîyan û derû doran mîze dikirin. Hendî piştî esrê bû, roj li ber ava bû, novedarekî dît ku waye leşkerên tirk ji wê derê ve ber bi aliyê wan ve tên. Novedar hêdika deng li hevalên xwe kir û got: "Waye leşkerên Romê ji we ve tên" û li piştî kevirê bi tilûnê rûnişt, ma. Hevalên wî jî di nava devîyan da û pey keviran çiyê xwe girtin. Yadin Paşa hat ber novedar, mîze kir ku erê waye leşker nêzîkî wan dibin.

Yadin Paşa û hevalên wî şerên çetetiye (gerilatiye) baş zanî bûn, ji boy ku leşkeran bikşînin nava xwe û di her alî da wan bidin bergulan helqeke wekî "U"-ê çêkiri bûn. Dema leşkeran nêzî kayî li wan kir, Yadin Paşa gule berda leşkerekî, ew di cî da ket û hendî bu teqareqa tivingan. Şerekî pir mezin û giran çêbû. Pir leşker hatin kuştin, çend hevalên Yadin jî şehîd ketin. Heta nî tarîtiye negirtana erde Yadin û hevalên wî nikari bûn ji çiyên xwe rabin. Leşker pir bûn û di sê aliyên da dor li wan girti bûn. Yadin Paşa ji aliyekî şer di kir û ji aliyekî din ve di dida ber hevalên xwe, wek di her şerî da bang dikir û mîna şeran diqîriya: Lêxin, biranq lêxinîro roja mîra ye, em ê şer bikin hetanî erd û eyar û namûsa me ji ber lingan xilas be"

Têlî Xanim her tim cilê serbazan (subayan) li xwe dikir, wekî mîran çêk û rextên xwe girêdidan û wek pilingan şer dikir. Di vî şerî da jî wekî şeran xwe ji ber vî kevirî davêt pey wî kevirî û wek baranê gule berdida ser dijmin. Û bû bû du saet ku şer destpêkiri bû, leşkerên ku hati bûn nêzî wan hemû hati bûn kuştin, loma jî dengê qulan kêm bûbû. Têlî Xanim rabû ku çiyê xwe bige-

hurîne lê mala dijmin xirab bibe gulêk berdan wê, li ser memika wê ket û ew kete xwarê, qet deng jê derneket, henekî sekîni û hêdi, hêdi xwe ber bi aliyê kevîrê ku bavê wê li ber rûniştî bû kişand, nêzigahî lê kir, vêja bavê wê ew dît ku Têlî xwe bi erdê ve kaş dîke û bi aliyê wî de tê. Çirpîni bi dilê wî ket, fam kir ku gule li Têlîyê ketiye û birîndar bûye. Ji şuna xwe rabû çû wê kişand anî pey kevîrê xwe û eniya wê ramusa û got: "Al-masa dilê min çi bû bi te? Çavê dijmin kor bibe". Têlîyê got: "Babo tu dev ji min berd, şerê xwe bik, da ku dijmin pêşda neyê û ger tu karîbe bake Yadîn bila bê ber min".

Hendî tariyê girtî bû erdê, bûbû şev. Yadîn pê hesiya ku jina wî Têlî birîndar bûye, xwe kişand û hat ber Têlîyê serê wê da ser çoka xwe û got: "Xem-mexwe, ez ê heyfa te (Tola te) ji van kûçikan bistînim". Têlîyê destê Yadîn girt anî ber devê xwe maçî kir û estir di çavî da wek barana buharê hurik hurik hate xwarê, ji hundirê kezeba xwe ve axînek kişand û gotê: "Yadîne min tu pir li ber min mekeve, gelek law û jinên kurd şehîd bûne, ez jî ji wan yeka me. "Xezurê Yadîn ji wanra got: "Waye bû şev her der bûye tarî, em xwe paş da bikşînin û em biçin. Leşkerê dijmin pir e li me bibe ronî em ji vir xilas nabin". Yadîn got: "Rast e, em gerek ji vir biçin, lê Têlî birîndar e gerek çend kes wê helgîrin û pêşî da biçin û çend kesê din jî li vir bimînin, şer bikin ji bo ku dijmin bidin seknandinê, da ku bi peyme nekeyin". Xezurê Yadîn got: "Ez ê li vir bisekinim, hûn herin". Yadîn got: "Na ez ê li vir bisekinim". Di na-

beyna vê xeberdanê da Têlîyê serê xwe bilind kir û got: "Na, hûn kesekî li vir nasekinînin û ji bo min xwe nedin kuştin. - Xwîn ji min pir çû û êdî halê min tuneye, hûn min helgîrin bibin jî felata min tune ye, ez xilas nabim, ji bo min mefikirin, min ber din, hûn jî xelqê ra pêwîst in, gerek hûn ji vir sax xilas bibin û biçin".

Bavê wê lê veğerand: Qîza min, delaliya dilê min em ê çawan te di vî halî da li vir bihêlin û biçin? Em ê çawa li riyên xelkê mêzekin? Ew ê hemû kes nebêjin ku namusa xwe ganîti di nav lingên neyaran (dijmin) de hiştin û revîyan". "Babo erê tu rast dibêji. Lê ez jî na-xwazim ku hûn min li vir ganî bihêlin, derba min xîdar e û laşe min pir dêşe, werin min ji vî ezabî xilas kin, gulekê berdin eniya min û mesekînin herin".

Roja giran li wan qewimî bû û şeva xirab bi ser wan da hati bû, çare tine bû. Têlîyê bibrana ew ê çend kesê din li wê derê bisekin yana û dawî ewê bihatana kuştin. Hemû li wê bimana û li wan bibana ronî wê kesek ji wan xilas nekirana. Xezurê Yadîn Paşa pir fikiriya û dawiyê got: "Hendî keça min ji çavê xwe bavêjin derba wê giran e û nafilite, bila ji bo wê kesekî din neye kuştin. Çavên me bar nabe ku em wê li vir ganî bihêlin bila pir eziyet nekşîne, Yado de rabe gulekê berde pê û em lêxin biçin". Destê Yadîn Paşa negeriya ku gule berde hevala xwe, got: "Na, kekê ez jî gule berdidim xwe, lê bernadim Têlîyê, ez jî heviya te dihêlim tu çawan dikî bike". Şîrqînek bi tîfîngê ket û li ezmên du hêster li hev ketin, çikên agir ji ber wan firîn.

Hendî bû ronahiya serê si bê. Çend saet buhurî bûn ku dengê teqîna tivingan ne dihat. Qumandar Elî Beg Heyder Beg emir da leşkerên xwe: "de ji şuna xwe rabin, em ê meze kin ku ji mahkûman kî sax ma ye, an jî birîndar e ku em wan bigrin. Ji xwe me pir ji

wan kuştîye, belam ji me jî pir keş hatine kuştin." Qumandarê pozbilind bi durbîne li ciyê mehkûman meze kir û dît ku yek li erdê ye û cilê subayan lê ye, destên xwe li hev xist, kêfa wî hat û got: "Gelî leşkeran, mizgîn li we me Yado kuştîye."

Kêfa hemû leşkerên tirk hati bû, lê kesî newêra bû bi aliyê term ve biçuya, hemu jî dîr sekîni bûn û li term meze dikirin. Qumandarê tirk bi hêrs gote: "Hûn ç sekinîne heydî em biçin ber term serê wî jêkin bibin di qezê de bielqînin wekê ku me serê mehkûmên din bi serên daran ve kir, em ê serê vî jî weha bikin. "Hemû bi hev ra çû ber term meze kirin ku term di nav xwîne de gevîziye.

Qumandar Elî Heyder destê avêt cilên Têlîyê ku wê li ser piştê biqelibîne, piş ko-jên wê qetîyan û memikên Têlîyên derketin derve, çavê hemûwan beloq bû û ji xwe ra şaş û eçep man.

Leşkerêkî got: "Qumandarim ez vê nas dikim. Ez gava Hê-sîr (dîl) keti bûm, wê çavê min ev jinka ha bi mehkûman ra dîti bû. Ev jina Yado Têlî Xanim e, wê her car ji mehkûman ra digot: "Van leşkeran berdin gune ne, çavên dê û bavên wan li riya wan e." û paşê jî me berdan.

Qumandar Elî Heyder çok da erdê, eniya Têlîyê ramusa û rabû got: "Dijminen me pir mêr in, tîrsa wan tuneye, gerek tu çaran em mêrxasiya wan ji bir nekin."

Di 5 ê meha 11 de Rêxistina Nivîskarên Cihanê liqê Swêdê (PEN KLUP), nemeke ji bo wezîrê karûbarê Hukûkî (Adalet bakani) Tirkiyê Necat Erdem re şand. Ev name wilo hati bû nivisandinê:

Me di derheqa endamê me yê hêja (şeref) nivîskar û sosyolog İsmail Beşikçi deng û bahsên baş girtin, ku ew niha di girtixana Gaziantep da ye. Ev deng û bahsên ku me girtine, Beşikçi, dikare tedavî û kontrola nexweşiya xwe bike. Û destûr hatiye dayîn ku Beşikçi kare bixwîne û ziyaretvanê xwe qebûl bike. Em ji vê yekê gelek kêfxweş bûn. Ber wê daxwaza me ew e, ku Beşikçi bê şert û bê şumul azadiya wî bêt dayîn. Em û hun jî baş dizanin, ku Beşikçi, mafên xwe yê tabîî kar aniye, raman û nêrînên xwe bi rengekî aştî gotiye. Ev mafên ku ji aliyê hemû gelên cihanê hatiye qebûl kirin û tê parastin.

Em bawer in, ku rejîma we dê kirinek taybetî pêk bîne.

85. 11. 05
Thomas Von Vegesack
SEROK
Per Agre Erkelius (endam)

ŞEFIQ DUNDAR

JİYAN Û TEKOŞINA BEŞİKÇI

Bi rastî îro zordariyeke hov û dijwar li ser İSMAIL BEŞİKÇI heye. Ev zordarî perçek ji wê zordariyê ye ku li ser tekoşina netewî û demokratîk a gelê kurd tê ajotin. Bi vi rengî tekoşin û berxwedana İsmail Beşikçi, mustevayek gelek berz daye. Ji ber vê yekê ye, ku rejîma Tirk û hestîkojên wê gelek aciz bûne, ji ber vî sedemî İsmail Beşikçi, avêtine girtixanan.

Daxwaza van kevneperestan ev e, ku İsmail Beşikçi nedin axaftinê û pênuşa wî bişkinin. Lê belê sed car mixabin ev zorker hestîkoj qet di jiyana xwe de rojêke dê nehihin armanca xwe. Bi rastî İsmail Beşikçi keckarek

REWŞ Û TEKOŞINA İ. BEŞİKÇI

THE P·E·N

A WORLD ASSOCIATION OF WRITERS PD Box 2052
SWEDISH CENTRE - FOUNDED 1922 103 12 Stockholm
Sweden

Minister of Justice
Necht Eldem
Adalet Bakani
ANKARA
Turkey

Stockholm November 5,

Your Excellency,

We have got very satisfying informations about our Honorable Member, the writer and sociologist İsmail Beşikçi, jailed Gaziantep.

We have been told that mr Beşikçi now receives medical treatment and that he is allowed to get readings and visits.

This, Your Excellency, has been pleasant to know.

But still and no less we demand for the immediate and unconditional release of mr Beşikçi. We know, and you know, Your Excellency, that mr Beşikçi only has practised his right to peaceful expression of thought and opinion, which is a human right defended by governments all over the world. We believe that your government does not want to be an exception.

Yours respectfully and sincerely,

Thomas von Vegesack
Thomas von Vegesack
President

Per Agre Erkelius
Per Agre Erkelius
Member of the Board

zanistiyê ye û di dîroka tirkên de cara yekemîn di nav tarîtiyek-taristaniyê de ronahiyek zanistî, bê tirs pêxist. Ji ber vî çendî İsmail Beşikçi, di cihanê de ciyekî wilo girtiye, ku hêzêk nikare çamerek pê ve bike û ne baş nişan bide.

Zorkerên Tirk, çiqas İsmail Beşikçi bavêjin girtixanan roj-danekî lêdan û tadedayî pê bikin, hêjabûna İsmail Beşikçi roj bi roj hîn zêde û bilitirîn dibe. Giranbiha dibe. Û ew bilinbûna wî mirina dijmin jî roj biroj nêzîktirîn dike. İsmail Beşikçi, îro endamê rêxistina Nivîskarên Cihanê ye. Ev jî ji bo dijmin bes e, hîn zêdetir e jî.

Ez di vê baweriyê da me, ku pêwîst nîn e ku mirov li ser jiyana İsmail Beşikçi dût û dirêj raweste. Xwendevan tev wî nas dikin. Ji ber vê yekê çend gotinên xwe li gel xez û silavên xwe ji bo Beşikçi dihênêrim.

Beşikçi di sala 1939 an de li bajarê İskilipê hatiye dinê. Di sala 1962 an de fakulta zanînga ya rêzanî tewa kir. Eskeriya xwe li bajarê Bedlîsê û Heçariyê kir. Di zanîngeha Atatürk a Erzuromê de asistanî kir. Di sala 1967 an de dixtora xwe tewa kir. Beşikçi, dixtorê zanayê civakiyê ji bo ku pirtûka " Saziya Rojhilata Anadolê (Doğu Anadolu duzenî) bîngeha nijadî û civakiya aborî" nivîsand. Li ber wê çendî ji zanîngehê hat avêtin. Di sala 1971 de di fakulta Zanîrên Rêzanî de dest bi xebatê kir. Di vê demê de hat girtin. Wî avêtin girtîxana leşkerî ya Diyarbekirê. Ji bo pirtûkên wî û dersên ku zanîngehê de dabû ji bo wan dadgehên leşkerî 13 sal û 7 roj ceza pê dan. Ji girtîxana Diyarbekirê hat surgunkirin û birin girtîxana Adanê. Di efûya giştî de (1974) ew ji derket. Di sala 1974 an de wî xwest, ku di fakulta zanîrên Rêzanî de bixebite. Lê belê wî nehilgirtin. Nehilgirtina van bi zorayî bû. Hevalên wî yên wek wî, tev dest bi xebatê kirin. Ji wan tenê Beşikçi nehilgirtin fakultê. Di wê demê de Beşikçi, pirtûk dinivîsand û di çapxana Komal de didan çapkirinê. Di sala 1979 an de carek din ew hat girtin. Û heta niha jî di girtîxana Gaziantebê de ye. 10 Sal ceza dan wî.

PIRTÛKÊN BEŞİKÇI YÊN ÇAKPKIRÎ:

A - XEBATA BEŞİKÇI YA DEVRA YEKEMÎN

- 1- Aşireta Koçer a Elikan û Guherînên Rojhilat û problemên bîngehîn.
- 2- Aşiretên Kurdan ên Koçer guherînên Civakî;
- 3- Berçavkirina Xwenişandanên Rojhilat;
- 4 - Saziya Rojhilat a Anadolîyê, Bîngeha Nijadî, Civakî û Aborî.

B - XEBATA BEŞİKÇI YA DEWRA DUYEMÎN

- 1 - Rêveçûna Zanîne: Ev pirtûk û pirtûkên wî bin çewtiyên pirtûka " Saziya Rojhilata Anadolîyê" ji navê radike. Rêveçûna Zanîne û Birûbawerîya Kemalîzmê

tîne ber çav.

2 - Zordariya İskankirîya Kurdan: Bi tevayî birûbawerîya Kemalîzmê dide ber çav û tevgera wî ya nû û partiya Cumhuriyeta Gel (CHP) nişan dide.

3 - " Teza Dîroka Tirk", Teoriya Ziman-Roj" û " Pirsên Kurd", ev xebat di sala 1930 an de li ser ziman û dîroka tirkan hatiye kirin. Çewtiyên wê berçav dîke.

4 - Destûra Hêza Gelê Komarî (Cumhuriyet Halk Fırkası) 1927 û Pirsên kurd. Ev pirtûk, dema yek partî û yek seroketî bi dokumentên rêzanî rewşê diyar dîke.

Ev pirtûkên ku ji aliyê Beşikçi ve hati bûne nivîsandin û teslîmê Çapxana Komal kiri bû; lê belê hezar mixabin Komal mecal nedît ku wan bide çapê. Lê, îro li Ewropayê dê Dengê Komal, vî kari pêk bîne.

1 - Qanûna Tunceliyê, 1937 û Jenosîda Dêrsimê (1937-1938), ev pirtûk kirinên tirkan yên 1937-38 bi rengekî dokûmenter û rêzanî tîne berçav

2 - Qetliama Özalpê, bûyera 33 berikan, dema serokatiya netewîya İrani de bi finforekên muxialî, 33 kurd di sînorên İranê de hati bûn qetilkirin.

3 - Programa Hêza Gela Komarî (CHF) derçûyina programa hêza gel a Komarî û gizdirîya kolonîkirina Kurdistanê tîne berçav.

4 - Li ser kurdistanê parvekirinekî İmperyalist û Lozan Di navbera salên 1917-1922 an de bûyerên ku li Lozanê hatiye kirin û rêz bûye.

Wî di pirtûka xwe de naskirina Kemalîzmê û bîngeha kolonîkirina Kurdistanê baş dide zelalkirin.

Ev pirtûkên ku ji aliyê Dengê Komal li Ewropayê hatine çapkirin:

1- Parastin : Ew di wê pirtûka xwe de parastina mafê ziman- çand û seneta netewa kurd ji ber dadgeha tirkan dîket.

2 - Beşikçi, di vê nama xwe de li Rêxistina UNECO rexne digre; ji ber ku UNECO biryar dabû, ku " Mustafa Kemal mirovekî pêşverû û demokrat bû" Beşikçi di vê nama xwe de bi şewekî zanistî û berçav nijadperestî û dîktatorya Mustafa Kemal dide zanîn û diyar kirin. Beşikçi, vê nama xwe di girtîxana kolonîyalîstên tirk de nivîsandî bû. Û bi dizî nusheke ji Rêxistina UNECO re şandi bû. Fotokopiya vê nama ha li girtîxanê hat girtin. Kolonîyalîstên tirk, ji bo vê nama ha 10 sal cezayên giran dan Beşikçi. Beşikçi niha cezayê vê nama ha dikşîne.

WESYETNAMA H. HIŞYAR

NIVÎSAR EV IN:

- 1 - 5 Cîld tarîxa Kurd (Ji 8000 sal berî za heyani qirnê 19 an)
- 2 - 5 Cîld Dîtin û Bîrhatiyên Min (ji 1914-1984 bi xwe digrin)
- 3 - Dîwanek Şiiran (Melzûm û İnşai ne, tebiet mewzûnî, lê arûzî ne)
- 4 - Zerdeşt û Noroz- Bûza û Konfiçyos
- 5 - Felsefa Xebata Welat (Jê re hinek teshîh divê)
- 6 - Gazî û Hawara Navbera Zagros û Zara (kirasekî ye)
- 7 - Erûda Kurdî (ji bo şîiran)

8 - Nozde jîmarên Kovara Agahî (ew jî dibin cîldêk)

9 - Deh Muzakeratên ku Min Dane Şoreşa İraqê (ew jî dibin cîldêk)

10 - Muzakeratên Qedri Beg (min wergerandiye zimanê kurdî)

11 - Hijde Destê Şoreşa Şex Seid û Ararat (ji ber ku hin deste jê winda bûn, di cîldê pêşîn muzakeratên min de hatiye derbaskirin)

WESYETA MIRINA MIN

Eger li van hawiran mirim, divê min li Dogirê veşêrin. Eger ji we ne

qediya jî qet ne be li kevira ber serê min nav tarîxa zayîndê (1907) tevî a mirinê binivîsin. Ji bo dema Kurdistanê Bakûr rizgar bû, hunê hestiyên min bibin Serdê, li rix bavê min veşêrin. Vê wesiyê li kurên xwe jî bikin.

Bavê we Hesên Hişyar Serdî
25 Hezîran 1984

Kurên min, divê hun zanibin ku di mulkiyeta van kitêban de keçên min jî pardar in, bi we re ne. Ku hun bêjin wesyet bi vê me ye, no.,

WESYETNAMA MELLE HESENÊ HIŞYAR

25. Hezîran. 1984

KURÊN MIN, ÇAVÊN MIN!

Bi dilovaniya bavîti ji bo we ji yînek bextiyarî, rojên xweş û geş her daxwaza dilê min bûn. Lê armanca min a niştîmanperweriya şiyasî di madî de hun negîhandin wê jiyîna geşî û xweşî ku ez jî bi we re. Çawa ku însan bê xeta nabe di warê civatiya malê de jî nabe ku xeletên min tunebin, tevaya wan xeletan atîfî, lê ne qestî bûne.

Ji milê din, dewletên Kurdistan ên dijûn û çepel, li pit wan mesalêhên dewletên çep û rast di her zirûfên zaman û mekan de ne hîştine û nahêlin ku em jî wek nîjadên cîhanê di welatê xwe de bi Yekîtiya malbatî û nîjadî bi dilgeşî bijin, çawa ku 50 sal ji tarîxa vê nivîsarê vir ve di nav hêlên xerîbîyê de ser û binê hev dibim. (ji 27 salên serpêhatî û feleketên di welatê de ji destên tirkên Mongol pê ve.)

Lê wan giriftariyên jiyîne ji awan bi awakî armanca min a niştîmanperwerî nikeribûye sar bike, çawa ku ji xebatên min xuya dike. Lewre ew dîl, bindestî û stemberiya nîjadê min li ber çavê min bûn. Nemaze ji 1975 ve ku dewletên Kurdistan vegirtî û daxwazên diwêlî mîletê me kiribû wek eflamên kertoni bi 35 navan partî dabûne çêkirin û bera pêşîra hev û mîlet dabûn. Ji her zamanan zêdetir ez pê diêşiyam. Wan dijiwariyên mezin ji jîndariya min û wê zêdetir bikana dil û heşê min agir vedidan çawa ku berê jî, ji dêla ku ji bona jiyîna tekane li pere û mal bigerin, her û her li mesadîrên tarîxan digeriya ku ji min re bûbûn nexweşiyek rûhî û ez dihêjandim. Sebebên mezin jî belengaziya min û we ew bûn!

Di exlaq, armanca û edeba şexsî de bawerim ku li ber min keremeta xwe û we parastîye çawa ku diwî warî de hun jî bi jiyîna min re hevpar bûn û vê rastîyê dizanin. Ji ber wê çendê bawerim ku hunê ne tenê madî, lê di van millîyetên nivîsarên min de xwe bextiyar û serfiraz bibînin. Nemaze di çapkirinê de hunê bibînin ku di nivîsandina tarîxa mîletê xwe de min çî zehmet dîne û çî zehmet kirine.

Lewre dema min raheştîye xama xwe, min bê dilreşî û meyildarî merkeza xwe exlaq û mentîqa tarîxê parastîye. Her bûyerên zaman û mekan bi awakî rast û durîst nivîsîne. Ji ber ku exlaqê ilmî, edeba tarîxê û huquqê mîlet di ser her tiştî re ye, çawa ku hunê di "Ditin Û Bîrhatiyên Min" de qenc agahdar bibin ku di jiyîna xwe ya bêbext de dê bê min çî felaket dîtine. Di wan serpêhatiyên mezin de min bê sekin her tevger û serpêhatiyên mîletê xwe ê stember berhev kirine da ku bi zincîra tarîxê ve bêne girêdan. Lê sed mixabin, stemkariyên zaman rê ne dan ku di saxiya xwe de wan xizmetên xwe bidim çapkirin û belavkirin. Ew keser bi min re ketê bin axa sar û bêdeng! Lê baweriya min xurt e ku hunê zirûfan bi dest xî, wê daxwaza min bi cîh binin.

Tenê hêviya min ji ew e ku hunê jî ihtîrama bavêtiyê pê ve di exlaq û edeba tarîxê de huquqê min û mîlet di ser her awirên şiyasî û dilbijokiyên a ideolojî û programên partiyên re bigrin. Her wekî;

Çima ji tarîxê re tê gotin muqedes? Ji ber ku salix ji wan însanên zamanên bûriyên dîr ve dide, her tevgerên jiyîn û serpêhatiyên wan bi wî zaman û meknî ve girêdayî bi xwe digre, wê rewş û her awayên wan ên civatî, aborî, dezgedarî, zanistî û şiyasî ku ji wan bi şûn de wek: Sî an rêça wana mayî di zemanê îro de ji me re di de derpêşkirin, ku ji muerix re muhendîsê zeman û fênan tê gotin û ji parastina mentîqa tarîxê re pîroz tê gotin.

Bi vê agahiyê divê em zanibin; dema ku bixwazin zanibin ku tarîx ne pêrgirtiyê nîzam û çanûnên dewletan e. Wiha reng e ne pêrgirtiyê programên partiyên çep û rast û ne jî bi felsefe ên rûhî û madî ve jî girêdayî ye. Ji ber ku ew tev de li ber mîrêka tarîxê ne. Ne tarîx ji ronahiya wan pêktê, no. Felsefe di tecerîban de xwe di tarîxê digre. Em sîya tarîxê û tarîx sîya zeman e. Ew zemanê ku ji xwe ye, bi xwe ye û li xwe ye. Her peyda jî zeman in li zeman her jî xwe ye, jê re pêşî

û dawî nîne, hertiştî wê ne û pê ve ne. Bê zeman ilmê flekîyat, riyaziyat û fîza jî nikare qîyas û nispet bigre.

Bi van danezanên jor, daxwaz û wesyeta min li we ew e ku di çapkirinê de, li gor dawazên xwe an ên hînan tiştêkî jê kê mî û zêde ne kin. Ji ber ku ez bi wan mesûl im, ne hun. Lewre çî nivîsarên ku bi zeman, mekan û waqîf bin, ji wan re ilmî tê gotin. Kesê înkara ilmî bike, ew kes înkara nefsa xwe dike, ji bê exlaqî û nunehkariyê pê ve, berî çapkirinê hin parçe jê nayên dayin. Lewre hinhê nayê zarûn ku kê jî kê girtiye. ev tev de ji bo ew ne û mulkiyeta we ne.

KURÊN MIN: Di warên şiyasî de bi mezheran me xapin, piştî ku we tevaya muzakeratên min xwendin, hîngê bawerim ku hunê nas bikin ku ew destûrên semawî, felsefe ên zemanî, wesike ên huquqê însan tev de xwemal in, yanî ji xwe-diyên xwe re muemen in. Tenê li kamûsan têne dîtîn. Heq li ba quwetê ye, ne zêde ew quwet jî bi yekîtiya mîlet ve girêdayî ye, ne bi bir û şan bi wê gumana quwetê ye ku însan ji xudanek ne fenî re şer didewînin. Ji milê din divê pir û hindik hun zanibin di navbera Qafqas, Derya Spî û Xelîç, di navbera Ewropa û Hindistan de li ser stratejiya leşker gehîn şerq û xerb cografya Kurdistan çî ehmiyetek şiyasî, aborî û eskerî bi xwe digre. Hêj hunê zanibin ku bê muxetêten şiyasî yekîti, ixlas, zanîn û fedekarî bi vê gula beqan tiştêk bi dest nakeve, her wekî emsîla me kurdan dibêjin; bi xweziyan dest nagîje baqê keziyan û heq girtin e. ne xwestin û ne jî kesê daye kesê.

DANEZANEK JI NIVÎSARÊN MIN

Her cîldek du nusxe ne.....

Li her cîldî kilîşa min dikeve dawiya pêşgotinê. Li bin resim ev tê nivîsandin: Ez çûm ev kilîş dimîne/ ev e jiyîn li rû zemîn e.

Dûmahîk rûpel 17

ÇIMA HELBESTÊN MIN NE EVÎNÎ

Di bihara umir de min dilqesî ne diye
 Di bin perda sînem de giriftdarî her diye
 Di bihuşta Kurdîstan baxê İrem ne diye
 Wan surîştên sor û zer awir li min ne daye
 Di dûjeha Mengolî di nav agir veşanî
 Bi êş û derd û kovan bextiyarî ne diye
 Nefî, zindan û xurbet li min her bûn edet
 Kêf û xweşî min ne dît para min ev ketiye
 Di bin top û firindan welat miq û dûxan e
 Gulzar û bax û bûstan ariya reş xuya ne
 Dengê şalûlî û bilbil ne ma li ser zinaran
 Li kavişên xirabe kundê çepel xuya ye
 Warê zîne ji xwîne bi rengê sor vedaye
 Li ser laşê kuştiyan ala me sî vedaye
 Li şikeft û newalan jin k zarok birîndar
 Bê derman û birçî ne heq û însaf li ku ye
 Di wê jîna giriftar bi qazî k hewar in
 Dengê wan qet nayê me gelo Swêd li ku ye
 Kurdîstan dûrketî ji hev bûne qet-qetî
 Bê yekitî bi armanc kê mafê xwe girtiye
 Maf girtine ne xwestin ne qotinê hevalan
 Nejadê me stember çavnêrê zendê we ye
 Xwe dibînin partîzan çima nabin şoreşvan
 Rêwîngiyên bê guman qonaza we li ku ye
 Tev zbit in bê nefer bê top û tanq û leşker
 Eniya şer li ku ye hêviya we bi çî ye
 Bê zanîn û felsefe millet ji we dibarise
 Hûn ji me ne bi me ne cîh û warê me ku ye
 Her nejadî bi xortan havîl bi dest xistine
 Çima bextê me reş e di we hêvî ne diye
 Zarok li xwe şiyar bin li cinasê binişêrin
 Kesê wek me dîl û jar welê bîndest ne maye

Hesen HÎŞYAR

22. Adar. 1985 / Çamûşlî

NUROJ

Nûroz e xweş nûroz e
 Ser sala nû pîroz e
 Doza mafê gelê me ye
 Navdarî û qedê me ye
 Gawe hesinkarê Kurd e
 Ferîdûn dunde ê zend e
 Agir pêtî ronahî ye
 Ji dîliyê rizgarî ve
 Tarîxa me cenqawerî
 Zimanê me palî k derî
 Lemma koka Arî em in
 Em xwediyê cama cem in
 Em arî ne xawerî ne
 Bawermendê Zerdestî ne
 Kurên Mad û Mîtanî ne
 Hûrî, Kasî, îlamî ne
 Abram û Hoşeng ji me ne
 Nemrûd û Azer ên me ne
 Eshabî, Kaf, Hûrî pêş in
 Sara İsmailî ji goş in
 Ew barê reş Medanî ye
 Peresvqaha îslamî ye
 Lolo, Godî navê me ye
 Nûn bi xwe bav pîrê me ye
 Fermandarî û serdarî
 Em bûn nejadê xawerî
 Divê îro me yek rêber
 Vejîne nû rozek nûder

Hesen HÎŞYAR

ÇEND NAME Û PÎROZNAME

NANEYEK JÎ SILĒMANIYĒ

Xwendevanên heja;

Ev nameye kurdekî ji Sileymaniyê bo hinde hevalên xwe li Swêdê şandiyê û basê rewşa Silêmaniyê û hovitiya rijêm a faşista Eraqê dikit. Me ew name bê gohartin wergerandiye diyalêkta kurmanciya jorî, lê ji heji gotinê ye ku hinde nav têda hebûn, me ew nav jê birîne.

Hevalên xwestivî

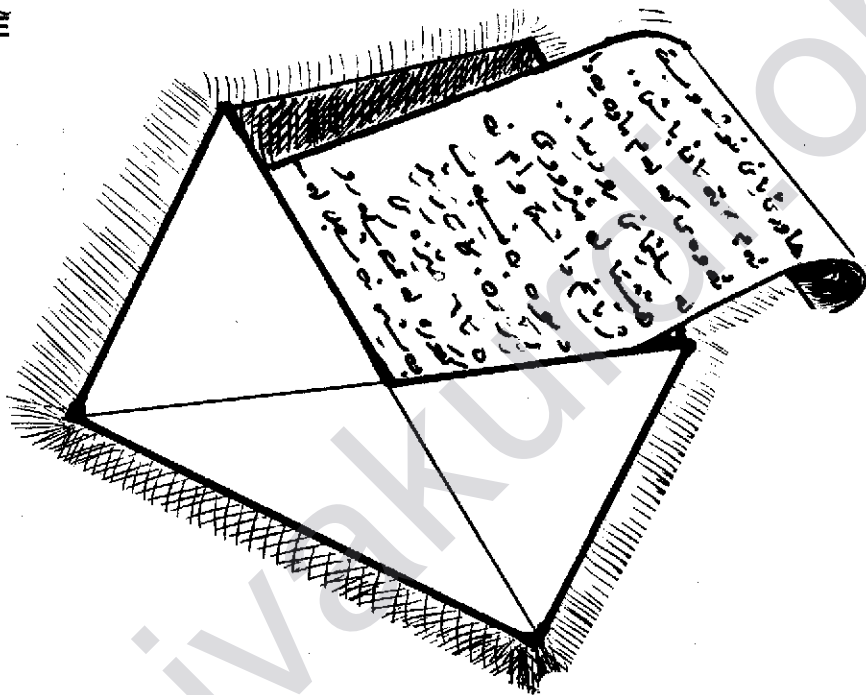
Ev demê hewe baş... silav û rêzên min bo hewe.

Hevalan....

Rewşa min baş e.. ez hîvdikim ku rewşa hewe jî baş bit. Lê ew buyerên van roja li Silêmaniyê rûdayn, hêştta di diroka jin a xwe da min teşê wilo ne ditiye Spêdeya roja 17.X.1985 hêzeka mezin ji leşkerê li nav bajêri belav bûn ji seet 5 ta 6, bi balefira li nav taxên bajêri di geryan û di gotin 'ey xelkê vî bajêrî rê bidin van hevvelatiya' bêne nav malên hewe û li nav malên hewe bigerin, mebest ji 'hevvelatiya' hezên leşkeri bûn yên ku beri roja 17.X.1985 bi çend rojeka hatibûn û her çar dewrên bajêrî girtibûn. Ev hêze ji gelek bajarên din hatibûn wek Bexda, Mûsil, Hewlêr, Zaxo, Dihok, Omare, Kerbela....hdw. Helbet dema xelk di pirsîn ev leşkera dê, çikin, digotin: Ev leşkera dê çixe çwarte û li wir şere, lê dawiyê bo xelki derket ku ev direw û xapandin bû.

Her li wî demi yê ku xelk agehdarkirî ku qedexeye ji malên xwe derkevin, edî weki dehbe û dirindeyên ji qetesa derketin, leşker kete nav xelkê bêgonehê bajêrî. Tiştê heri giring li cem wan

ev bûn.. mirovên ji eskeryê bazdayn, peşmerge, çek, belavokên partiya, kitabên Markisî û wêne

yên qedexe. Ev malên sloganên diji rijêmê li ser diwarên wan hatine nivisandin, du şev û du roja xistine zindanê. Kes nizanit rewşa bajêri çi lêhati bû. Piştî mal teftişkirin her maleka kitêbek yan belavokek xêda ditin, bildozer dayê û herifandin û xwediyên wê xistine zindanê. (eve min bi çavên xwe dit malek di bin mala me da jiber kitbeka Markisî û yeka Lenîni, bildozer da xaniyê wan û ew ji xistine zindanê. ne tenê ev male lê gelek malên din ji, ya ji vê nexwestir ew bû kû pêtir li wan mala digeryan bên kû yek ji wê male pêşmerge yan ji eskeriyê bazdabit yan çek û tiştên din têda ban. Hejmarek mezin ji firarên eskeryê wê rojê girtin.

● Hejmara wan ji 30 hizar serbaz û leşkerê 'mîllî' pêtir bûn, weki xelkî bas dikir...

● Yek ji wana dayik û bavê...bûn, lê zû hatin berdan û ne ketibûn ber eşkencê. Gelek firar wê rojê kuştin.

GELÊ ME TOLA XWE DÎGRE

Di hejmara Berbangê ya 6/85 an de me nivisarek belav kiri bû li ser tawana bêbexta rejîma faşist a Saddamî, diji ordugahê ZÊWE!

Deng û bahs ji welatî hatin ku çend peşmergekên nav bajêra karî sîzayê gel bi cih bînin li ser yek ji wan balafirvanên ZÊWE bombabaran kirin û li ber deriyê xaniyê wî kuştin.

Berî demekî, gernasên gelê me du balefirvan li bajêrê Silêmaniyê jî kuştî bûn. Bila dijmînê me baş bizanin ku bihayê xwîna zarokên ZÊWE dê giran bide!

JI REDAKSIYONA BERBANGÊ RE

Hejmara Berbangê ya 5/85 an jî derket. Berbang, hejmar bi hejmar baştir dibe û jî aliyê naverokê ve jî dewlemendtir dibe. Meriv wek kurdekî xwe serbilind dibîne, ku kovar, lîteratûr û zimanê kurdî pêşve diçe û zêde dibe! Xwendevanên kurd ên derên welat, jî hindikayî ve dikarin êdî pirtûkekê, kovarekê û yan jî broşûrekê bigrin destê xwe û şanî biyanîyekî (tirkêkî, erebekî, swêdiyekî...) bidin û bidin qebûl kirin, ku ew jî wek gelên din ê dinê xwediyî ziman û kulturekê ne. Ev bûyînên han tevde wek min li jor jî got; pêşveçûne, xebat e, yekîtî ye û serbilidayî ye.

Lê belê em kurd tevde şaşî û nezaniyan jî dikin. Ew tişt wek ku pêşiyên me gotine " heta em birhê rast dikin, çav pê re derdixin." Ev şaşîtiyên me, ne îro û ne jî doh destpêkirine. Lê, ez dikim, nakim nikarim fêhm bikim bê çima em nikarin li ser tişteki biçûk li hev bikin û pêkenîna gelên Dinê jî ser xwe rakin. Ev jî mesela tîpên latînî û bikaranîna wan e; di zimanê nivîsê de...

Ez, li dibistanên swêdî mamoste-tiya zimanê kurdî (kurmancî) dikim. Wek min di destpêkê de jî got, ez bi pirtûka kovar û pirtûkan pirr kêfxweş im û di destên min de bêtir malzeme hene. Lê gelo, ez ê li pey şopa kê herim û li tîpê kê û kovarên kê bikar binim? Ez ê li hemberê şagirtên xwe çi bêjim, ku bawerîya wan bi min bêtir? ... Ev jî mesela tîpên latînî ye. Gelo ez ê wek kê van tîpan bidim naskirinê? Ev çend nimûne ne li jêr:

Berbang: "î" û "i" bikar tîne.
Înstîtûya Kurd: "î" û "i"
Qanatê Kurdo wek instrûyê,
Borzaslan: Wek " " "
Cigerxwîn: " " "

Meriv dikare nimûnan pir bike. Mêzeke û bibîne, ku piraniya nivîskarên kurd û xwendevanên kurd "î" û "i" bikar tînin û tenê jî a xwe nayên xwarê, bi şikleke din dinivîsînin. Yek jî wan jî Berbang e. Dibe ku dîtina wan rastir be jî, lê jî bo yekîtiyek çêbibe, pêşveçûnek çêbibe û lîteratûra me dewlemend bibe; divê em dev ji vê serhişkîtiyê berdin. pevçûna me tevde li ser kumukekî û noçtekê ye.

Lo qey ma wê çi bibe ku em li hev rûnin û ya xwe bikin yek. Em ê bê, jî nûvre û bila bi tîpên ÇÎNÎ kurdî bê nivîsandin. Ma Dinya xerab nabe!!! Hin bi kirûkî, hin bi erebî, hin bi tirkî û hinek jî dibêjin "em bi latînî binivîsînin" û serhişkî berdewam e. Bi rastî ev jî wek piraniya parçeyên me yê siyasî û dîtinên me yê li ser azadiya Kurdistanê ku her yekî dijî yê din e û kêfa dijmin pirr tîne.

Li vî welatê demokratîk (Swêd) mafê xwendin û nivîsandinê bi zimanê me yê zikmakî didin me û maaşê mamostên me didin; lê em jî xwe fedî dikin û roj bi roj zarokên me êdî hew baweriyê bi me û gotinên me tînin. Dev ji me û kurdîtiya me û Kurdistanê berdidin, dibin swêdî û tiştên din.

Li dawî ez dibêjim; "êdî şerm e, bes e... Tev li rûyekî û bi carekî tîpan binivîsînin. Yan jî dev ji xwe berdin, bibin ereb, ecem û tirk. E wan yek alfabaya wan heye û miletê wan zanin çi dixwînin.

Bi silavên dostaniyê û bi hêviya yekîtiyê...

Bareş Battê

PÎROZBAHIYA SALA NÛ

Xwendevanên hêja!

Em sala we ya nû pîroz dikin! Ji we hemû xwendevanên xwe yê giranbaha re saleke dilşahî û serbilindî dixwazin!

Daxwaza me ew e, ku neteweyê kurd, di sala 1986 an de li dij dewletên kolonyalist û nijadperest hîn bêtir tekoşîneke bêwestan û bêhempa bide.

Ber bi yekîtiyê ve gav bavêje. Bi ber serketin û serfiraziyê ve bimeşe!

BERBANG

K. G.

ÇEND PÎROZNAMEYÊN KU JI BERBANGÊ RE HATINE

JI HEMÛ HEVALÊN REDAKSIYONA BERBANGÊ RE

Ez bi dil û can sala we ya nû, ya 1986 an pîroz dikim û serfiraziya we dixwazim! Silavên biratî û şoreşgerî jî we hemûyan re rêdîkim!

R. Çolpan
Avustraliya

JI REDAKSIYONA BERBANGÊ RE

Her hejmara " Berbangê " jî yê berê baştir (jî aliyê metod û teknîkî) û demokratîr dibe. Yanî cî dabûna bîr û baweriyên an jî dîtinên jî hev cûdatir, rengêkî pir xweşik û hêviyên pozîtîf dide merov. Ji ber vê yekê em spas dikin; jî bo wî karê (ku ez dizanim çi çapasî zor û zahmetên we hene) hun dikin.

Sersala we tevan pîroz be! Hêvî ew e, ku sala 86 an jî me re saleke bi şans be! Silav!

JI BERBANGÊ RE

Çend hejmarên Berbang, bi rêk û pêk ketin destên min. Min spasdar im. Hêviya min ew e, ku wilo dom bike. Her ku diçe, jî alf naverok û şêwe ve jî baş dibe. Li gor min Berbang hîn bûye kovareke demokratî û Kurdistanî.

Sala we ya nû pîroz dikim û jî we re serkeftin dixwazim! Bi silavên welatparêzî!

M. Şengalî
Elmanya Roava

ji , mîrkut' re mîkutek

Bi rastî me gelekî dixwest di nav çend peyvên li ser nivîsandina Berbangê qerfekê bibînin, lê mixabin tiştêkî wiha me nedît.

Em dibêjin mixabin, lewra "Mîrkut" bi çewtî qerf û mîzahê bi me dide naskirin... Ma gelo mîzah çî ye û jî kîjan zimanî hatiye?

Em bi xwe ne dijî gotinên biyanî di zimanê kurdî de ne, lê em dijî wan peyvên, ku dikevin şûna bêjeyên bav û kalan in. Bi xwe em fam nakin çima kurdên Kurdistanê Bakûr di şûna tirsê xof a erebî bi cîk tînin. Wiha jî di şûna bêjeya kurdî mîrxas cesaretê bi kartînin.

Emê vegevin ser peyva mîzahê. Herçî mîzah bêjeyek erebî ye û gotina henek a kurdî şûna wê digre... Erebi bi xwe vê peyvê di nivîsandinên xwe de bi kar naynin, ma çima emê wê bi kar binin?

Eger berpîrsiyarê Mîrkut çewtiyek din nekiriba, wê ne hewceyê nivîsandinê ba. Raste. Mîzah û qerf ne yekî. Lê hîç ne bi wê mana, ku di Mîrkut de hatiye. Di vir de, pêwîste em vegevin tirminên latînî. Herwekî em zanin, ku ewrûpiyan bê sînor bêjeyên latînî xistine zimanên xwe. Helbet roja îro, durîste di warê zanistî, edebî, û felsefî de em jî bêjeyên latînî bi cîk binin.

Wek ku em zanin, di warê henek pêkirinê de pir peyv hene. Di latînî de emê du bêjeyan bidin alîkî: "Homor" û "satura". Rûberî wan bi kurdî ev peyvîn: "Henek" û "qerf" e. Di zimanê ewrûpiyan de pêkeninên Satîrê jî yê humerê tûjtire. Wiha jî bi kurdî henek û pêkeninên wê sifîrtire jî yê qerfan.

Ji rexên din ve em famnakîn, çima Mîrkut qerfa tenê bi mana negatîf

dide xwuya kirin. Ma henekên "homor" ne bi mana negatîfê? Ma gelo henek û qerf ne jî bo rexnan li diyardeyên (zahîre) çewt di jîyana me de bikin nîne?

Peyva me ya dawî jî berpîrsiyarê Mîrkutê re ev e: Ma navê "Mîrkut" ne çewte? Da ku em nasbikin çima ev peyv şaşê, divê em vegevin jêdera vê gotinê. Mîrkut jî du peyvên hatiye; Mêr û kut, yanî mêr dikute. Di zimanê kurdî de peyvên wiha pirin. Em dibêjin pîsmam tevî ku eslê vê gotinê jî pîsar û am hatiye. Lê roja îro ev gotin sivik bûye mîna "mîkut" şûna "mîrkut" pîsmam jî şûna "pîsar" û "am". Wilo jî gotina dotmam eslê vê bêjeyê dotir ame. Em heya sibehê karin peyvên wiha ku hatine guhartin em binin.

Em hêvîdarin, ku "Mîrkut" wê xwe nexeydîne û bi çewtî nema "Mîkuta" bavêje Berbangê!

min hîn xatir

ji welat ne xwestiye

Beyanya yekşemiyê, mîna hercav Dr. Alan çû goristana bajarê Ziwirix û bi dilovanî gurzik gul danî ser tirha memeri, ya ku pîreka wî Rinda serê xwe bêpêjin daniye. Dr. Alan axînek bi xemgînî berda tu dibê qey xem û kulê xwe pere berdide. Mîna hercav jî Alan bi dengêki bilind bi jina xwe re axivî: Hê Rinda min, te çiqasî tade li xwe û me kir! Te em li vê xerîbtîyê hiştin û tu nema bendî roja vegera Roja hatina gundê me yê bi bergehên xwe nu spehî. Divya bû tu vegriya nav axa welat û li wira te mijankên xwe berdena ser hinar kê ruyê xwe. Divyabû tu bihatî-

na nixumandin bi kulîkên mîrgên Hekarya. Ez û keça me, bendî rabûna te ji nexweşiyê kû dako tu çavên xwe kilbike bi xwe liya welat. Lê te tiştêk jî me re nehişt, ji biranînên tal û tîrş pêve.

Sîrek bayê bakûr rabû, bû xiş-xişa pelên ku ji daran tîr weşandin dawîya eyûlê ket. Mîna rewrewkê demê Rinda li ber mirinê hate ber çavên wî. Bi destê xwe yê çepê çavên xwe girtin li ser çend dilopên hêsiran. Alan nema xwe girt daqulhat li ser quçê tirbê û bi dilovanî ew hambêz kir, mîna ku Rinda di nav destê wî de bû... Kevirê tirbê maçî kir, porê xwenî sipî pê bûr û anî û di ber

xwe de got: Xwedêyo! Çiqasî zore... Çiqasî Rinda min tu delal û şirinî... û çiqasî tu comerdî, heger te Perwîn jî min re nehiştta ba minê çawa bikra

Alan keserek dirêj berda, bi dijwarî xwîzka xwe daqurtand, bi çavên mîst hêsir li esimana nerf û bi dengêkî kelugîrî got: Rinda min li min negir... Divê ez dej te berdim, sibe ez vedigerim welat... Erê Rinda min ez bi keça me Perwînê sibe vedigerim welat... Pir me dixwest tu bi mere vegeviya... Lê emê çibkin... Destê me jî te nabe, û li gora qewîtiya te (divê em vegevin... Erê emê vegevin, lewra min jî hîn xetir jî welat nexwestiye...

mizgîniyek

Înstîtuya Swêdê ya agahdariya metaryalên perwerdekariyê (SIL), di derheqê çapkirin û weşandina çend pirtûkên kurdî (kurdiya Bakûr) de belavokek belav kir. Ev sazgeha Swêdî, di belevoka xwe ya agahdariyê de diyar dike, ku heta sala nû (1986) dê sazgeh, ji bo şagirtên kurdan çend pirtûkên kurdî biweşîne.

Sazgeha metaryalan a swêdî SIL, ji bo zarokên kurdan yê dibistana yekemîn niha 4 pirtûkên cûrbe-cûr daye çapê. Ev pirtûkên ku di çapê de ne ev in:

* Pirtûka xwendinê (navê pirtûkê Embixwînin e û ji bo sinifa 1- 2 an e.)

* Pirtûka xebatê (ev pirtûk girêdayiyê ya Embixwînin e.)

* Pirtûka Leystik û lihevhatiyên kurdî (kurdî-swêdî)

* Pirtûka Çirokên kurdî (kurdî-swêdî)

Mîrov ji niha ve kare van her çar pirtûkan ji navnîşanaçapxanê bixwaze.

Ji bil van her çar pirtûkan, Înstîtuyê ji bo sinifên bilind jî program û plana pirtûk û metaryalên kurdî çêkirî ye. Û Înstîtuya metaryalan, di vî warî de jî, di belavoka xwe de wiha dinivîsîne:

* Ji bo sinifên biçûk û kesên mezin yê nexwendî çapkirina metaryalên kurdî dom dike.

* Ji bo sinifên bilind, plana antolojîyek hatîye çêkirin.

* Xebata ferhenga swêdî- kurdî (kurdiya Bakûr) berdewam e.

Înstîtuya metaryalan, di agahdariya xwe de dide diyar kirin, ku ji bo kurdiya Başûr (sorani) jî, tevûla pirtûk û metaryalan dike.

Me, belavoka Înstîtuyê biçûk kir û orjînalê wê di vê rûpelê de diweşînin. Ew kesên ku bixwazin van pirtûkan bi destê xwe xin, karin ji niha ve ji navnîşana çapxanê bixwazin. Navnîşana çapxanê ev e:

RPH - HÖR, BOX 3083, 700 03 ÖREBRO

Det gleset streckade området representerar en minimiuppskattning av Kurdistans utbredning. Det tät streckade området är en maximiuppskattning baserad på 1948 års kurdiska territoriella krav.

(ur Aler Kuitman: Om Kurder. SIV 1983)

Läromedel på nordkurdiska

Följande material kommer att produceras av SIL under detta läsår:

- Kurdisk läslära kan beställas från den 1 nov 1985.
- Arbetsbok till kurdisk läslära beräknas klar i januari 1986.
- Kurdiska lekar och ramsor (kurdiska och svenska) beräknas klar i januari 1986.
- Kurdiska sagor (kurdiska och svenska) beräknas klar i januari 1986.

Utveckling pågår av ett LIG-material (lågstadiet och grundvux).

En antologi för högstadiet är under planering.

I LEXIN-projektet utarbetas ett svenskt-nordkurdiskt minilexikon.

För att ge kommunerna överblick över nordkurdiskt material som är lämpligt att använda i undervisningen och som kan köpas i Sverige eller Västeuropa, låter SIL sammanställa en litteraturlista. Den bör vara klar i november.

Läromedel på sydkurdiska

SIL undersöker möjligheten att få fram läromedel för undervisning i sydkurdiska. Vi återkommer senare med information.

Nedanstående beställning tar RPH-HÖR emot från den 1 november 1985.

RPH-HÖR, Box 3083, 700 03 ÖREBRO

Beställning: .... ex 0464-5 Kurdisk läsebok (nordkurdiska) à 48 kr + moms.

Beställare: .....

Leveransadress: .....

Underskrift: .....

KURDISKA LÄROMEDEL

Till för något år sedan kom huvuddelen av kurdiska barnfamiljer i Sverige från Turkiet, i mindre omfattning från Syrien och Irak. Det upräk som talas i dessa familjer är till övervägande del nordkurdiska, i Sverige ofta benämnd kurmanji.

Med den senaste tidens flyktinginvandring har också kurdiska familjer från Irak sökt sig till Sverige i stort antal. Det betyder att antalet barn och ungdomar med behov av undervisning i sydkurdiska, i Sverige också benämnd sorani, har ökat snabbt.

ADRESS/NAVNIŞAN:
RISSNELEDEN 55,NB
172 44 SUNDBYBERG/SWEDEN

ŞEVA BERRANGê

KURDISK

KULTUR
AFTON

Program

- * CWAN HAGO
- * TEMO
- * FOLKLOR
- * MUSABAQA ZAROKAN

FOLKETHÛS

11-01-1986

kl. 15³⁰—21⁰⁰

KURDISKA RIKSFÖRBUNDET
FEDERASYONA KOMELÊN KURDISTANÊ LI SWÊD